

การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร

น.ส.ปิยมาส วงศ์พลาดีสัย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ASSIMILATION OF INDIAN DIASPORA IN BANGKOK

Miss Piyamas Wongpaladisai

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

โดย

น.ส.ปิยมาศ วงศ์พลาดีสัย

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปิยามาส วงศ์พลาดีสัย : การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร. (THE ASSIMILATION OF INDIAN DIASPORA IN BANGKOK) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง

สารนิพนธ์ในหัวข้อ “การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจพลวัตความหลากหลายของชาวอินเดียในสังคมไทย และเพื่อศึกษาการสมานลักษณะของชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งชาวอินเดียออกเป็นสองกลุ่มคือ หนึ่ง กลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 หรือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย และสอง กลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ในการอาศัยในกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างและความสอดคล้องของการพลัดถิ่นและการสมานลักษณะของทั้งสองกลุ่ม ว่ามีการปรับตัวเข้าสู่สังคมกรุงเทพมหานครอย่างไร

สารนิพนธ์ฉบับนี้ใช้กรอบทฤษฎีคนพลัดถิ่น (Diaspora theory) วิเคราะห์การรักษาอัตลักษณ์ของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร และใช้กรอบทฤษฎีการสมานลักษณะ (Assimilation theory) วิเคราะห์การเรียนรู้และปรับตัวของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการปรับตัวในฝั่งของสังคมไทยที่รับเอาชาวอินเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 สามารถคงอัตลักษณ์บ้านเกิดไว้ได้ดีกว่า เนื่องจากยังรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้ได้อย่างแนบแน่นและมองว่าอินเดียเป็นมาตุภูมิที่แท้จริง ขณะที่ชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 แม้จะไม่ได้มีการรักษาสัมพันธ์กับประเทศอินเดียได้อย่างแนบแน่น แต่ก็สามารถคงอัตลักษณ์บางประการไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะวิถีปฏิบัติทางศาสนา เนื่องจากมีการสร้างชุมชนชาวอินเดียที่มีศูนย์กลางทางศาสนาหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร และมีการส่งต่อเรื่องราวและวิถีปฏิบัติภายในครอบครัวไว้ อย่างไรก็ตาม ชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 มีการสมานลักษณะกับสังคมกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดีเช่นกัน เนื่องจากถือเป็นพลเมืองไทยที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย หรือเรียกว่า “กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย” อีกทั้งคนส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครและมุมมองของรัฐไทยมองว่าการเข้ามาของชาวอินเดียเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน จึงถือเป็นการสมานลักษณะจากทั้งสองฝั่งอย่างกลมกลืน ส่วนชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 มีการสมานลักษณะในระดับผิวเผิน เนื่องจากระยะเวลาที่เข้ามาในกรุงเทพมหานครเป็นเพียงระยะสั้น ๆ และมีจุดประสงค์เพื่อประกอบอาชีพในระยะหนึ่งเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างของการรักษาอัตลักษณ์และสมานลักษณะของชาวอินเดียทั้งสองกลุ่ม ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุในการย้ายถิ่นและระยะเวลาในการอยู่อาศัยในดินแดนใหม่ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มข้นในการคงอัตลักษณ์บ้านเกิดและการสมานลักษณะของชาวอินเดียบกับสังคมไทย

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280082824 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Thai-Indian, Assimilation, Diaspora, Indian diaspora, Indian community

Piyamas Wongpaladisai : THE ASSIMILATION OF INDIAN DIASPORA IN BANGKOK. Advisor:
BHANUBHATRA JITTIANG, Ph.D.

This independent study on “the assimilation of Indian diaspora in Bangkok” aims to understand the diversity of Indians in Thai society and to study their assimilation experiences. This study divides Indians into two groups: First group is the Indian whose family migrated to Bangkok before the 21st century, or a group of Thai-Indian, Second is the Indian who migrated to Bangkok in the 21st century. In-depth interviews were conducted to learn about their way of living, thoughts, beliefs and lived experiences in Bangkok. I compared the differences and coherence of the homeland’s identity maintenance and the assimilation experiences between the two groups.

Using the diaspora and assimilation theories, this study found that Indians migrating to Bangkok in the 21st century are better able to maintain their motherland’s identity than another group. They still maintain a close relationship with their place of origin and perceive India as their motherland. For the group of Indians whose families migrated to Bangkok before the 21st century, although they no longer maintain close ties with India, but they can retain some identity such as religious practices through the engagement with the religious centers in Bangkok. This study found that this group assimilates with the society in Bangkok very well because they have become Thai citizens being born, raised, and lived in Thailand. They have become "Thai-Indian". Moreover, Thailand has positive perception towards Indians living in Thailand as both are beneficial to each other to assimilate harmoniously. The factors that differentiate the assimilation outcomes between the two groups of Indians are period living in new land and the reasons for migration, which affect the differences in maintaining the identity and the assimilation of the two groups.

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2020

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เป็นอย่างยิ่ง ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำการเขียนโครงร่างงานวิจัยในหัวข้อที่ข้าพเจ้าสนใจ ซึ่งข้าพเจ้าได้เพิ่มพูนความรู้ตลอดกระบวนการศึกษา อีกทั้งอาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง ยังมีความเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างการทำสารนิพนธ์ พร้อมให้กำลังใจและให้แนวทางแก้ไขทุกครั้ง ทำให้ข้าพเจ้าสามารถปรับแก้สารนิพนธ์จนเป็นฉบับสมบูรณ์เล่มนี้ ผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ประธานกรรมการ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ กรรมการ ในการให้คำแนะนำระหว่างการสอบสารนิพนธ์ ซึ่งช่วยชี้ให้เห็นจุดอ่อนของงานวิจัยและยังขยายมุมมองใหม่ จุดประกายให้ข้าพเจ้าอยากศึกษาในหัวข้ออื่น ๆ ที่ต่อยอดจากหัวข้อสารนิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาคนอก รุ่น 17 ทุกคน ในการให้ความช่วยเหลือหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการให้คำแนะนำ แสดงความคิดเห็น ชี้ข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไข และแบ่งปันประสบการณ์การเขียนสารนิพนธ์ของแต่ละท่าน เพื่อเป็นแนวทางให้ข้าพเจ้าได้นำมาปรับแก้งานสารนิพนธ์ของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น หลายท่านเป็นตัวอย่างในความมานะบากบั่นและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เข้ามาระหว่างการเรียนและการทำสารนิพนธ์ จนกลายเป็นแรงผลักดันให้ข้าพเจ้ามีความพยายามและตั้งใจศึกษามากขึ้น รวมถึงครอบครัวของข้าพเจ้า ที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในทุกขั้นตอนของการทำสารนิพนธ์

สารนิพนธ์หัวข้อ “การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร” จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้เลย หากขาดแหล่งข้อมูลสำคัญอย่างชาวไทยเชื้อสายอินเดียและชาวอินเดียทุกท่าน ผู้ซึ่งให้สัมภาษณ์และเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว เรื่องเล่า เรื่องราวอันน่าสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของท่าน และครอบครัว โดยเฉพาะคุณนันทพร ปิเลย์ ทายาทหนึ่งในกรรมการผู้ก่อตั้งวัดพระศรีอุมาเทวี (วัดแขกสีลม) ที่แบ่งปันหลักฐานเชิงประจักษ์ที่น่าสนใจ คุณสุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช ที่ทำให้ข้าพเจ้าเข้าถึงเครือข่ายกลุ่มชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครได้อย่างกว้างขวาง และคุณนเรศ จันทร์ดอก พร้อมภรรยา รวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์อีกหลายท่าน ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้อมูลดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์กับงานสารนิพนธ์เล่มนี้แล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยเชื้อสายอินเดียและชาวอินเดียกับผู้คนในสังคมไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฅ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.4 ทบทวนวรรณกรรม.....	4
1.5 กรอบการวิเคราะห์.....	9
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	11
1.7 โครงสร้างการนำเสนอ.....	14
บทที่ 2	15
การอพยพและการตั้งรกรากของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร	15
2.1 การอพยพของชาวอินเดียเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	16
2.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในประเทศไทย	18
2.3 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร	22

บทที่ 3	29
การรักษาอัตลักษณ์และการสมานลักษณะของชาวไทยเชื้อสายอินเดีย	29
ในกรุงเทพมหานคร	29
3.1 ชาวไทยเชื้อสายอินเดียและการคงอัตลักษณ์ในฐานะคนพลัดถิ่น	30
3.2 การสมานลักษณะระหว่างชาวไทยเชื้อสายอินเดียและสังคมกรุงเทพมหานคร	37
บทที่ 4	47
การรักษาอัตลักษณ์และการปรับตัวของชาวอินเดีย	47
ที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21	47
4.1 วิเคราะห์ลักษณะชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ตามกรอบ ทฤษฎีคนพลัดถิ่น.....	49
4.2 การสมานลักษณะระหว่างชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 และ สังคมกรุงเทพมหานคร	54
บทที่ 5 สรุป.....	60
การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร.....	60
บรรณานุกรม.....	69
ประวัติผู้เขียน.....	73

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ภาพถ่ายของ R. Vythilingam Palvati ทวด(ฝั่งบิดา) ของนันทพร ปิเลย์.....	31
รูปที่ 2 เอกสารบันทึกการเฉลิมฉลองครบรอบหกปีการก่อตั้งวัดแขกสีลม ซึ่งถูกเก็บไว้โดยครอบครัว ของนันทพร ปิเลย์ ซึ่งมีคุณทวดเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งวัดแขกสีลม.....	34
รูปที่ 3 ภาพจากการลงพื้นที่บริเวณสี่แยกบ้านแขก อาคารดังกล่าวคือ ISKCON TEMPLE.....	34
รูปที่ 4 สุริเยนทร์ พงษ์อิทธิเดช สวมกำไลข้อมือเรียกว่า “กะร่า”	35
รูปที่ 5 ภาพจากหนังสือรุ่นสมัยที่บิดาของนันทพร ปิเลย์และคุณลุง (พี่ชายของบิดา).....	37
รูปที่ 6 ร้านอาหาร“Bangkok Tadka” ของนเรศ จันทรตอกที่มีการถวายน้ำแดงให้เจ้าแม่นางกวั๊ก	41
รูปที่ 7 บรรยากาศภายใน Merhaba Fresh Mart ร้านขายสินค้าอุปโภค บริโภค.....	52
รูปที่ 8 มัสยิดกรุงเทพและ Tamil Muslim association in Thailand	53

บทที่ 1

บทนำ

การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ชาวอินเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยมาเป็นเวลานาน โดยปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยและอินเดียจากการติดต่อค้าขายในอดีต ทั้งการเข้ามาเผยแพร่ความเชื่อทางศาสนาและวิทยาการต่าง ๆ การตั้งรกรากของชาวอินเดียในประเทศไทยในยุคการค้าอาณานิคม การอพยพหนีภัยสงครามของชาวอินเดียเข้ามาในประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอินเดียอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 19471 จนถึงปัจจุบันทั้งสองประเทศมีความแน่นแฟ้นทางการทูตมาเกือบ 75 ปี นอกจากนี้ ชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อทางศาสนาที่ชาวไทยได้รับอิทธิพลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากอินเดีย อีกทั้งชาวอินเดียยังมีความสำคัญในด้านการค้าขายกับไทย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยชาวอินเดียเข้ามาตั้งรกรากและอาศัยอยู่ในประเทศไทยและได้รับสัญชาติไทยเป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่ม “คนไทยเชื้อสายอินเดีย” สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่ย้ายมาตั้งรกรากในประเทศไทยตั้งแต่ก่อนศตวรรษ 21 ซึ่งจะอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนตามกลุ่มชาติพันธุ์และความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มชาวอินเดียในพื้นที่พาดูร์ถือเป็นชุมชนชาวอินเดียขนาดใหญ่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร² บรรพบุรุษของชาวอินเดียกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เดินทางมาจากแคว้นปัญจาบ ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นับถือศาสนาซิกข์และยังคงยึดวิถีปฏิบัติทางศาสนาอย่าง

1 "ความสัมพันธ์ไทย-อินเดีย การเมือง ความมั่นคง และการทหาร," 2562, accessed 1 มีนาคม 2564,

<http://newdelhi.thaiembassy.org/th/thailand-india-relations-th/political-and-security-cooperation-th/>.

2 เนตรนภิศ นาควัชระ, "ชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพฯ : พาดูร์และสี่แยกบ้านแขก" (การสำรวจสถานภาพการศึกษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, ณ ห้องประชุมชั้น 5 อาคารบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).

เครื่องครัว และชาวซิกข์กลุ่มดังกล่าวยังมีการรวมตัวกันเป็นสมาคมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี กลุ่มชาวอินเดียในไทยไม่ได้มีแค่กลุ่มที่สืบเชื้อสายเก่าแก่จากบรรพบุรุษชาวปัญจาบ เท่านั้น ปัจจุบันมีกลุ่มชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อแสวงหาความก้าวหน้าทางด้าน อาชีพและการประกอบธุรกิจอีกจำนวนมาก เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางการค้าแห่ง สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งไทยและอินเดียมีการลงนามในข้อตกลงทางการค้าร่วมกัน หลายฉบับ และไทยยังให้สิทธิพำนักชั่วคราวแก่ชาวต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย ซึ่ง อินเดียเป็นแรงงานทักษะกลุ่มหนึ่งที่สำคัญของไทย นอกจากนี้ ไทยและอินเดียยังมีความสัมพันธ์อัน แน่นแฟ้นในด้านอื่น ๆ จึงเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดแรงงานทักษะและผู้ประกอบการให้เข้ามา ทำธุรกิจการค้า โดยเฉพาะชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในห้วงศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม แม้ชาวอินเดียได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนานแล้ว แต่ก็ปฏิเสธ ไม่ได้ว่าชาวไทยจำนวนหนึ่งยังคงมีอคติต่อชาวอินเดีย โดยเฉพาะกลุ่มคนไทยที่ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับ ชาวอินเดียมาก่อน มักพิจารณาเหมารวมชาวอินเดียจากลักษณะภายนอก 3 เช่น การมองเหมารวมว่า แยกโพกผ้าคือคนอินเดีย แต่ไม่ได้มองว่าเป็นคนปัญญาหรือรู้ว่าผู้คนเหล่านี้เป็นชาวอินเดียที่นับถือ ศาสนาซิกข์ และคนไทยจำนวนมากยังมองว่าชาวอินเดียมักมีอาชีพขายโรตีสี กล้วย ฝรั่ง หรือปล่อยเงินกู้ ซึ่งความเข้าใจถูกต้องเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

การขาดความเข้าใจในกลุ่มชาวอินเดียเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้วิจัยมองว่าการศึกษาให้ลึกซึ้งถึงที่มา ที่ไปของชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จะนำมาซึ่งความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และหากสังคมไทยได้เห็นการปรับตัวของชาวอินเดียในประเทศไทย อาจจะทำให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว

3 ปทิตตา คิมประโคน, "การสื่อสารข้ามเชื้อชาติระหว่างคนไทยและคนไทยเชื้อสายอินเดีย," (2538).

ชาวอินเดียสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับความเป็นไทยมากกว่าที่สาธารณชนเข้าใจ ในขณะที่ยังสามารถดำรงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เดิมบางประการไว้ได้อย่างลงตัว จนกลายเป็นการสมานลักษณะระหว่างผู้คนในกรุงเทพมหานครและชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเช่นกัน

จากการสังเกตชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครผ่านการสำรวจพื้นที่และพูดคุยกับคนในชุมชน ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มชาวอินเดียเหล่านี้ มีความหลากหลายมาก และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนชาวอินเดียที่อาศัยในบ้านเกิด เช่น การแต่งกายที่ลดความเคร่งครัดตามความเชื่อศาสนาลง การรับประทานอาหารอินเดียที่ผสมผสานอาหารถิ่นของไทย เป็นต้น ผู้วิจัยจึงมองว่าชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครมีความหลากหลายและความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เห็นควรว่าน่าจะศึกษาถึงลักษณะการพลัดถิ่น (Diaspora) และการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนอินเดียในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการปรับตัวและอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายของทั้งฝั่งผู้พลัดถิ่นชาวอินเดียและสังคมไทยที่มีการสมานลักษณะเข้าหากัน (Assimilation) ซึ่งจะทำให้เห็นมิติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในการทำความเข้าใจเรื่องการพลัดถิ่นและการศึกษาสังคมในเชิงพหุวัฒนธรรม (multiculturalism) ของกลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2 คำถามการวิจัย

"กลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และกลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะการพลัดถิ่นและสมานลักษณะอย่างไรกับสังคมไทย"

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องและความแตกต่างของการพลัดถิ่นและการสร้างชุมชนระหว่างกลุ่มชาวอินเดียนที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และกลุ่มชาวอินเดียนที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องและความแตกต่างของการสมานลักษณะระหว่างกลุ่มชาวอินเดียนที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และกลุ่มชาวอินเดียนที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อทำความเข้าใจพลวัตความหลากหลายของชาวอินเดียนในสังคมไทย

1.4 ทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการสมานลักษณะและการปรับตัวของชุมชนชาวอินเดียนพลัดถิ่น มักมุ่งเน้นไปที่ประวัติศาสตร์ของการย้ายถิ่นและนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาสะท้อนสภาพสังคมของชาวอินเดียนในปัจจุบัน Gijbert Oonk ศึกษาการพลัดถิ่นของชาวอินเดียนทั่วโลก โดยใช้กรอบการวิเคราะห์จากสอง มุมมอง คือ มุมมองทางประวัติศาสตร์ และมุมมองสังคมวิทยา⁴ สำหรับมุมมองทางประวัติศาสตร์ Oonk เชื่อมโยงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวอินเดียนพลัดถิ่น เริ่มต้นจากยุคแรกในปี ค.ศ. 1880 ชาวอินเดียนที่อพยพเข้าสู่แถบแอฟริกาเหนือเริ่มมีความกลมกลืนกับสังคมแอฟริกันผ่านการแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง หลังจากนั้นก็ปรับตัวเรื่องการใช้ภาษาที่ชาวอินเดียนรุ่นใหม่เริ่มพูดภาษาบ้านเกิดได้น้อยลง หลังจากนั้น ในยุคการล่าอาณานิคม ชาวอินเดียนพลัดถิ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการชน

⁴ Gijbert Oonk, "Global Indian Diasporas: Exploring Trajectories of Migration and Theory," (May 15, 2021 2007). <http://www.jstor.org/stable/j.ctt46n1bq>.

ย้ายแรงงานชาวอินเดียโดยชาวอังกฤษไปยังประเทศอื่น ๆ จวบจนถึงยุคการแบ่งแยกดินแดนอินเดีย และปากีสถาน ก็ทำให้เกิดคลื่นผู้อพยพพลุกใหญ่เช่นกัน ส่วนมุมมองทางสังคมวิทยา ระบุถึงการสร้างอัตลักษณ์ของชาวอินเดียพลัดถิ่นที่ยังคงรักษาตัวตนของบ้านเกิดไว้ โดยมีปัจจัยอย่างการเลี้ยงดูในครอบครัวและนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่นที่เอื้อให้ชาวอินเดียรักษาวินัยชีวิตแบบเดิมไว้ได้ แม้จะอยู่ไกลจากแผ่นดินเกิด หรืออิทธิพลของอุตสาหกรรมภาพยนตร์บอลลีวูดที่ทำให้ชาวอินเดียพลัดถิ่นเห็นภาพวัฒนธรรม ประเพณี และจารีตของชาวอินเดียในบ้านเกิด

ขณะที่วรรณกรรมส่วนใหญ่มักกำหนดพื้นที่ศึกษาในเมืองใหญ่ของโลก และนำเสนอการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่น Vinodkumar และ Prashath ศึกษาสังคมชาวอินเดียในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เนื่องจากจำนวนชาวอินเดียในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนมากกว่า 2.6 ล้าน คน และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดใหญ่ที่สุดในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ชาวอินเดียจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากโดยเฉพาะด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ Vinodkumar และ Prashath จึงให้ความสนใจการปรับตัวของชุมชนชาวอินเดียเพื่อตอบรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและธุรกิจข้ามชาติของทั้งสองประเทศ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของแรงงานชาวอินเดียที่ทำงานในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ด้วย และพบว่าจากการปรับตัวของสังคมชาวอินเดียและนโยบายการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ทำให้พื้นที่แห่งนี้สามารถดึงดูดนักลงทุนต่างชาติจากทั่วโลกได้มากขึ้น⁵

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Pillai และ Kesavapany พยายามทำความเข้าใจกลุ่มสังคมชาวอินเดียในสิงคโปร์ ที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศตั้งแต่การประกาศเอกราชของสิงคโปร์เมื่อปีค.ศ.

5 K. Vinodkumar and Thanga Prashath, "A Study on Indian Diaspora in UAE: Special Reference to India – UAE foreign Direct Investment Relationship," (2021).

1965⁶ ทั้งสองพบว่า ชาวอินเดียในสิงคโปร์ส่วนใหญ่เป็นคนปัญญาชนซึ่งเดินทางมาจากตอนเหนือของประเทศอินเดีย และกลุ่มคนทมิฬซึ่งเดินทางตอนใต้ของอินเดีย แม้จะมีที่มาแตกต่างกัน แต่ทั้งสองกลุ่มก็อยู่รวมกันเป็นชุมชนที่เรียกว่าย่าน ‘ลิตเติ้ลอินเดีย’ ที่เต็มไปด้วยร้านค้าของชาวอินเดียศาสนาต่าง ๆ และในช่วงเทศกาลสำคัญก็จะมีการจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองกันในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวอินเดียที่เดินทางมาจากต่างภูมิภาครู้สึกถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ทั้งกับชาวอินเดียโพ้นทะเลด้วยกันและชนชาติอื่นในสิงคโปร์

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Megha Wadhwa ศึกษาสภาพสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และการประกอบอาชีพของชาวอินเดียที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น โดยมองว่าสังคมชาวอินเดียเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ที่กระจุกตัวอยู่บางพื้นที่ในญี่ปุ่นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมาอย่างยาวนาน และกลุ่มชาวอินเดียในโตเกียวก็มีความพยายามในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมของญี่ปุ่น แต่อุปสรรคสำคัญ คือ การไม่สูงส่งกับชาวต่างชาติของคนญี่ปุ่น ปัญหาอันเกิดจากภาษาในการสื่อสาร และนโยบายของญี่ปุ่นในอดีตที่ไม่ได้เปิดรับชาวต่างชาติ⁷ ด้วยเหตุนี้ ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวอินเดียในพื้นที่จึงเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ชาวอินเดียในโตเกียวยังยึดถือว่าตนยังเป็นคนอินเดีย ไม่ได้ต้องการสัญชาติญี่ปุ่น แต่ขณะเดียวกันก็มีความรู้สึกดีและภาคภูมิใจที่ได้เป็น “คนโตเกียว” เช่นกัน ซึ่งมุมมองนี้สะท้อนทั้งการปรับตัวและการรักษาอัตลักษณ์ของชาวอินเดียในกรุงโตเกียวในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ Agullo Bernat และ Egawa Midori ศึกษาเพิ่มเติม

6 Gopinath Pillai and K Kesavapany, *50 Years of Indian Community in Singapore* (World Scientific Publishing Company, 2016). <https://www.perlego.com/book/852410/50-years-of-indian-community-in-singapore>.

7 Megha Wadhwa, *Indian Migrants in Tokyo: A Study of Socio-Cultural, Religious, and Working Worlds* (Sophia University, Japan: Taylor and Francis, 2020). <https://www.perlego.com/book/1813273/indian-migrants-in-tokyo-a-study-of-sociocultural-religious-and-working-worlds-pdf>.

เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของแรงงานชาวอินเดียในกรุงโตเกียว พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว แรงงานจากอินเดียมีทักษะทางด้านเทคโนโลยี จากการเปิดบริษัทด้านเทคโนโลยีที่มีชาวอินเดียเป็นเจ้าของ บริษัทเหล่านี้รองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในฐานะผู้นำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมระดับโลก รองลงมาเป็นแรงงานที่ทำงานในธุรกิจร้านอาหาร โดยเฉพาะร้านอาหารญี่ปุ่นและร้านอาหารอินเดีย เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้แรงงานด้านอาหารและการโรงแรมเข้ามาในโตเกียว โดยเฉพาะอาชีพเชฟชาวอินเดีย จากการศึกษาครั้งนี้ Bernat และ Egawa เสนอว่า จำนวนแรงงานชาวอินเดียในกรุงโตเกียวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต

สำหรับการศึกษาชุมชนชาวอินเดียในประเทศไทย วรรณกรรมส่วนใหญ่มักเจาะกลุ่มพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่งเท่านั้น เนตรนภิศ นาควิชระ กำหนดพื้นที่ศึกษาชุมชนอินเดียในพายุรัตและสี่แยกบ้านแขก กรุงเทพมหานคร โดยระบุว่าชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่ และมีการกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานคร ซึ่งกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดอยู่ที่พายุรัตและบริเวณสี่แยกบ้านแขก เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่ที่ดึงดูดให้มีการอยู่อาศัยและทำธุรกิจได้อย่างสะดวก แต่ทั้งสองพื้นที่เป็นการรวมตัวกันของชาวซิกข์ ส่วนเขตที่มีชาวอินเดียรองลงมาคือเขตพระโขนง ตามถนนสายสุขุมวิท เขตคลองสาน ธนบุรี และเขตบางรัก ที่ถือเป็นเขตที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งที่มีชาวอินเดียตั้งรกรากในกรุงเทพมหานคร และโดยส่วนใหญ่จะเป็นชาวอินเดียจากทางตอนใต้ 9 ชูติรัตน์ กรหฤทัย ศึกษาบทบาทของวัดสิกข์ต่อชุมชนพายุรัต ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร ทั้งในแง่การประกอบพิธีทางศาสนา การประกอบ

8 Agullo Bernat and Egawa Midori, "International careers of Indian workers in Tokyo: Examination and future directions," *The Career Development International*, <https://doi.org/10.1108/13620430910950755>.

9 นาควิชระ, "Short ชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพฯ : พายุรัตและสี่แยกบ้านแขก."

พิธีทางสังคม รวมถึงทำหน้าที่เป็นองค์กรเพื่อการสังคมสงเคราะห์ทั้งต่อชาวอินเดียด้วยกัน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มอาชีพของชาวอินเดียที่ได้รับความสนใจคือกลุ่มพ่อค้า 10 ภูมิภาค คำวัง ศึกษาปรับตัวของชุมชนชาวซิกข์ในภาคอีสาน พบว่า การสร้างชุมชนชาวอินเดียในพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นและอุบลราชธานีเริ่มต้นขึ้นจากการที่กลุ่มพ่อค้าชาวซิกข์จากภาคเหนือและกรุงเทพมหานครตั้งใจเดินทางเข้าไปทำธุรกิจแบบชั่วคราว แต่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนท้องถิ่นได้ และมีการเกื้อหนุนกันในด้านเศรษฐกิจ ชาวซิกข์บางส่วนจึงตั้งรกรากอยู่แถบหัวเมืองภาคอีสาน จนชาวซิกข์ในปัจจุบันก็มีมุมมองว่าตนเป็นคนอีสานเชื้อสายอินเดีย 11 ทั้งนี้ วรรณกรรมบางส่วนไม่ได้กำหนดพื้นที่ของชุมชนอย่างชัดเจน แต่มองว่าชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่ทำอาชีพเดียวกันด้วย อินทรา ซาฮีร์ แบ่งช่วงเวลาของการสร้างเครือข่ายพ่อค้าผ้าชาวอินเดียในไทยไว้สามระยะ ระยะแรกคือการสร้างเครือข่ายของกลุ่มพ่อค้าผ้าชาวอินเดียมุสลิมทางตอนใต้ ซึ่งมีการติดต่อค้าขายกับชาวไทยในเมืองและพ่อค้าผ้าชาวจีน ระยะที่สอง คือการขยายตัวของกลุ่มพ่อค้าผ้า โดยเพิ่มจำนวนของชาวอินเดียกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น พร้อมกับพัฒนารูปแบบการค้าขายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ โดยเฉพาะการร่าย และระยะที่สามซึ่งตรงกับสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี และใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม พ่อค้าผ้าชาวอินเดียจึงต้องมีการปรับตัวไปตามการเมืองไทยและการเมืองโลก 12 ซึ่งทั้งสามระยะนี้ชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของกลุ่มพ่อค้าผ้าชาวอินเดียในระยะเวลาประมาณ 90 ปี ซึ่งมีการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและสมานลักษณะของชุมชนชาวอินเดียมักเกิดขึ้นในประเทศที่มีชาวอินเดียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น สหรัฐ

10 ชูติรัตน์ กรเหตุย, "บทบาทของวัดสิกข์ต่อพหุรัด," บทบาทของวัดสิกข์ที่มีต่อชุมชนสิกข์พหุรัด (2553).

11 อภิรัฐ คำวัง, "พ่อค้าชาวซิกข์ ณ หัวเมืองอีสาน," การปรับตัวภายใต้วิถีแห่งซิกข์ในสังคมไทย (2015).

12 อินทรา ซาฮีร์, "เครือข่ายพ่อค้าผ้าชาวอินเดียในสังคมไทย," (2546).

อาหรับเอมิเรตส์ สิงคโปร์ แอฟริกา ส่วนการศึกษาชุมชนชาวอินเดียในประเทศไทย เน้นไปที่พื้นที่บางเขตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการกระจุกตัวของชุมชนคนอินเดียหรือเน้นไปที่บางกลุ่มอาชีพเท่านั้น และยังมีจำนวนไม่มากนัก กล่าวคือ แม้งานศึกษาที่ผ่านมาจะทำให้เห็นว่าพ่อค้าผ้าชาวอินเดียนั้นใหม่พยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายทางการค้าของไทย แต่ก็เกินไปเพื่อการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ ยังไม่ได้ช่วยให้เข้าใจการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับสังคมไทยมากเท่าที่ควร แต่แท้จริงแล้วชุมชนชาวอินเดียในไทยยังกระจายตัวอาศัยอยู่ในอีกหลายพื้นที่ และมีวิถีชีวิต ความเชื่อ มุมมองต่อประเทศไทยที่แตกต่างกันออกไป

1.5 กรอบการวิเคราะห์

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร” โดยมองชาวอินเดียและชาวไทยเชื้อสายอินเดียด้วยกรอบ “ทฤษฎีคนพลัดถิ่น” (Diaspora theory) ซึ่งการศึกษาทฤษฎีดังกล่าว เริ่มต้นจากการศึกษากลุ่มชาวยิว ก่อนจะมีขยายวงการศึกษาให้กว้างขึ้น หนึ่งในนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่ศึกษาแนวคิดคนพลัดถิ่นคือ William Safran ระบุว่า ลักษณะเด่นหลายประการของคนพลัดถิ่นชาวยิวมีความคล้ายคลึงกับชุมชนผู้อพยพกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะเป็น ชาวอาร์เมเนีย จีน กรีก อินเดีย เคิร์ด ปาเลสไตน์ ปารีส และซิกข์ ประชากรเหล่านี้ล้วนเผชิญกับการถูกผลักดันให้ออกจากถิ่นกำเนิด และได้หาแนวทางเพื่อรักษาอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มเอาไว้¹³ ด้วยเหตุนี้ เขาจึงกำหนดความหมายหรือลักษณะร่วมของกลุ่มคนพลัดถิ่นขึ้นมาเจ็ดประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง กลุ่มคนพลัดถิ่นหรือบรรพบุรุษของผู้พลัดถิ่นเผชิญการโยกย้ายออกจาก “ศูนย์กลาง” ไปยังสถานที่แห่งใหม่ ประการที่สองกลุ่มคนพลัดถิ่นบันทึกเรื่องราว

¹³ William Safran, "Diaspora Characteristics," *Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return* 1 (1991).

ความทรงจำ วิสัยทัศน์ ความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดไว้ร่วมกัน ประการที่สาม การปรับตัวเข้ากับดินแดนแห่งใหม่เป็นเรื่องยากสำหรับคนพลัดถิ่น และมักไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมของดินแดนใหม่ได้อย่างสมบูรณ์ ประการที่สี่ คนพลัดถิ่นมองว่าบ้านเกิดหรือมาตุภูมิคือบ้านที่แท้จริง และวันหนึ่งต้องหวนคืนกลับไป ประการที่ห้า กลุ่มคนพลัดถิ่นยังคงรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้อย่างต่อเนื่อง ประการที่หก กลุ่มคนพลัดถิ่นต้องการสร้างชุมชนที่ชัดเจนเพื่อรักษาวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ และสถาปนาศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา และ ประการที่เจ็ด ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองของบ้านเกิดเป็นสิ่งกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตในดินแดนใหม่ เมื่อนำกรอบแนวคิดข้างต้นมาใช้วิเคราะห์ลักษณะการพลัดถิ่นของชาวอินเดียและชาวไทยเชื้อสายอินเดียในกรุงเทพมหานคร ก็จะให้เห็นการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของดินแดนบ้านเกิด

สำหรับ การปรับตัวของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเลือกใช้ แนวคิด “การสมานลักษณะ” (Assimilation theory) ของ Milton Gordon ที่ระบุว่า การสมานลักษณะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะของตนเองเพื่อความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมแบบใหม่ รวมถึงการที่สังคมพยายามปรับเปลี่ยนลักษณะของสมาชิกเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่นเดียวกับชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานครที่ยอมปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อได้รับการยอมรับและสร้างความกลมกลืนกับสังคมไทย และสังคมไทยก็ได้รับเอาลักษณะบางประการ รวมถึงเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ Milton อธิบายกระบวนการสมานลักษณะออกเป็นเจ็ดระดับที่สำคัญ ได้แก่ ระดับที่หนึ่ง กระบวนการสมานลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation หรือ Acculturation) หมายถึงผู้อพยพหรือชนกลุ่มน้อยรับเอาภาษา สังคม พิธีกรรม และรูปแบบวัฒนธรรมของดินแดนใหม่ โดยเน้นที่การเรียนรู้วัฒนธรรมของคนหมู่มากและปรับตัวให้เข้ากับสังคมของดินแดนใหม่ แต่ยังคงรับรู้ถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมบ้านเกิดและดำรงรักษาวัฒนธรรมนั้นไว้ร่วมด้วย และระดับที่ ระดับที่สอง การสมานลักษณะทางโครงสร้าง (Structural assimilation

หมายถึงชนกลุ่มน้อยจำนวนมากได้เข้าร่วมกลุ่มหรือร่วมสถาบันของดินแดนใหม่ รวมถึงการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การลดวิถีชีวิตแบบบ้านเกิดลงไป 14 ต่อมาได้เสนอแนวคิดการสมานลักษณะที่ลึกซึ้งเพิ่มเติมเข้าไป ระดับที่สาม การสมานลักษณะผ่านการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Marital assimilation หรือ Amalgamation) โดยชนกลุ่มน้อยจะค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับคู่สมรสที่เป็นสมาชิกของกลุ่มใหญ่ในสังคม ระดับที่สี่ การสมานลักษณะทางอัตลักษณ์ (Identity assimilation) เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมในดินแดนใหม่ ระดับที่ห้า การสมานลักษณะทางทัศนคติ (Attitude reception assimilation) เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มสังคมในดินแดนใหม่ปราศจากอคติต่อชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาใหม่ ระดับที่หก การสมานลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral reception assimilation) เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มสังคมในดินแดนใหม่ปราศจากเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาใหม่ และ ระดับที่เจ็ด การสมานลักษณะของพลเมือง (Civic assimilation) เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยปราศจากความขัดแย้งเชิงค่านิยมและเชิงอำนาจกับสังคมในดินแดนใหม่ 15 โดยระดับการสมานลักษณะทั้งหมดเจ็ดระดับข้างต้น รู้จักกันในชื่อ “Gordon's Seven Stages of Assimilation” สามารถใช้เป็นมาตรวัดความเข้มข้นในการสมานลักษณะสู่สังคมไทยของชาวอินเดียและชาวไทยเชื้อสายอินเดียในกรุงเทพมหานคร

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

รวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์ชาวอินเดียโพ้นทะเล

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้สร้างข้อจำกัดหลายประการสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์กรณีตัวอย่าง ผ่านทางโทรศัพท์ โดย

14 Nancy L. Green, "Time and the study of assimilation," *Rethinking History* (2006).

15 Ben Feldmeyer, *The Classical Assimilation Model*, ed. Holly Ventura Miller and Anthony Peguero, Routledge Handbook on Immigration and Crime (Routledge, 2018).

ใช้เวลา 30-60 นาทีต่อคน เพื่อปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างเพื่อความปลอดภัย ข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา ส่งผลให้ผู้วิจัยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงสำหรับการเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจำแนกชาวอินเดียและชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และกลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คงชื่อและข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ เนื่องจากได้รับความยินยอมในการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในสารนิพนธ์หัวข้อดังกล่าว

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กรณีตัวอย่างที่เป็นบุตรหลายรุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้าของครอบครัว และปัจจุบันอาศัยอยู่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ใช้ชื่อแทนกลุ่มในสารนิพนธ์ฉบับนี้ว่า “กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย” จำนวนสามคน โดยทั้งสามมีสัญชาติไทย ได้แก่

1. สุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช
อายุ 26 ปี ชาวไทย-ซิกข์เชื้อสายอินเดีย อาชีพธุรกิจส่วนตัว
ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
2. นันทพร ปีเลย์
อายุ 48 ปี ชาวไทยเชื้อสายอินเดีย นับถือทั้งศาสนาฮินดูและวิถีปฏิบัติแบบไทยพุทธ
อาชีพ นักเขียน-นักแปลอิสระ ปัจจุบันอาศัยอยู่บริเวณแยกรัชโยธิน กรุงเทพมหานคร
3. นเรศ จันทรดอก
อายุ 56 ปี ชาวไทยเชื้อสายอินเดีย นับถือศาสนาฮินดู และและวิถีปฏิบัติแบบไทยพุทธ
ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน

กลุ่มที่สอง กลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์นับเป็น รุ่นที่หนึ่งที่ได้เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ประเทศอินเดีย หรือเกิดและเติบโตในประเทศอินเดีย ก่อนที่จะเข้ามาอาศัยหรือพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ใช้ชื่อแทนกลุ่มในสารนิพนธ์ฉบับนี้ว่า “กลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่” โดยคัดเลือกมาทั้งหมดสาม คน ได้แก่

1. สุนีตา นายร์ (Suneeta Nayar)

อายุ 48 ปี อาศัยอยู่ในประเทศไทย 20 ปี นับถือศาสนาฮินดู

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองกัลกัตตา (Kolkata) เมืองหลวงของรัฐเบงกอล (Bangal)

ปัจจุบันพำนักอยู่บริเวณจรัญสนิทวงศ์ 11 โดยประกอบธุรกิจร้านอาหารอินเดียกับสามี

2. มุฟลิห์ ไทก้า (Muflih Thaika)

อายุ 59 ปี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย 18 ปี นับถือศาสนาอิสลาม

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองบังกาลอร์ (Bangalore) เมืองหลวงของรัฐรัฐกรณาฏกะ (Karnataka)

ปัจจุบันพำนักอยู่บริเวณถนนพระรามสาม

3. อาชุตัช มิชรา (Ashutash Mishra)

อายุ 29 ปี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยห้าปี นับถือศาสนาฮินดู

ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เมืองนาคปุระ (Nagpur) รัฐมหาราษฏระ (Maharashtra)

ปัจจุบันพำนักอยู่ในหอพักบริเวณใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยสยาม

รวบรวมข้อมูลจากสังเกต ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการลงพื้นที่สังเกตและพูดคุยกับชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางแห่งในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ย่านพาหุรัด บริเวณวัดซีกข์ ห้างร้านที่อยู่โดยรอบ และตลาดค้าผ้า ย่านสี่แยกบ้านแขก ย่านสีลม บริเวณวัดแขกสีลมและถนนปิ่น และย่านตลิ่งชันรวมถึงรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมาคมชาวอินเดีย กลุ่มทางศาสนาต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมใน

กรุงเทพมหานคร เพื่อประกอบการรายงานข่าวทางอินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์การปรับตัวของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังสามารถสังเกตจากงานประชาสัมพันธ์ กิจกรรม สถานที่ที่มีชื่อเสียง ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

รวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ ท้ายที่สุด ผู้วิจัยสืบค้นเอกสารทางวิชาการจากระบบเก็บข้อมูลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต ทั้งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและฐานข้อมูลสากล เช่น Scopus และ JSTOR เป็นต้น รวมถึงสืบค้นจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อสารนิพนธ์ ที่อยู่ในศูนย์อินเดียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7 โครงสร้างการนำเสนอ

สำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็นหน้า บท ดังนี้

บทที่หนึ่ง บทนำ ที่มาและความสำคัญของการศึกษาเรื่องการสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร คำถามวิจัย บทบาททวนวรรณกรรม กรอบการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์และระเบียบวิธีวิจัย

บทที่สอง ภูมิหลังของชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย พื้นที่การตั้งชุมชนชาวอินเดียใน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร และข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

บทที่สาม การรักษาอัตลักษณ์และการสมานลักษณะของกลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 (กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย)

บทที่สี่ การรักษาอัตลักษณ์และการสมานลักษณะของกลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 (กลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่)

บทที่ห้า สรุปผลศึกษา

บทที่ 2

การอพยพและการตั้งรกรากของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า “ชุมชน” คือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน 16 ดังนั้น “ชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร” จึงเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นที่เดินทางมาจากประเทศอินเดีย มีบรรพบุรุษหรือครอบครัวเดินทางมาจากประเทศอินเดียในอดีต รวมถึงคนไทยเชื้อสายอินเดียที่อาศัยอยู่ร่วมกันในกรุงเทพมหานคร และอาจมีอัตลักษณ์ร่วมกันคือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน มีความเชื่อทางศาสนาใกล้เคียงกัน หรือประกอบอาชีพที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งหากจะศึกษาการพลัดถิ่นของชาวอินเดียในประเทศไทย ควรต้องศึกษาถ้อยออกมาองภาพรวมของ “ลักษณะการอพยพออกจากบ้านเกิด” และ “การพลัดถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อทางศาสนาจากอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นฮินดู พราหมณ์ พุทธ อิสลาม เซน และความเชื่อตามนิกายอื่น ๆ ในปัจจุบัน ชุมชนชาวอินเดียกระจายตัวอยู่ในหลายประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงกรุงเทพมหานคร ดังนั้น เพื่อทำความเข้าใจกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร ควรทำความเข้าใจตั้งแต่การอพยพออกจากบ้านเกิด เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่จะเข้าสู่ประเทศไทย และการสร้างชุมชนภายในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะมีการสมานลักษณะเข้าสู่ดินแดนใหม่ ข้าพจะแบ่งหัวข้อการศึกษาในบทนี้ออกเป็นสามส่วนดังนี้

- 2.1 การอพยพของชาวอินเดียเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 2.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในประเทศไทย
- 2.3 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร

16 ราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน, "ชุมชนแยกบางรัก," เอกสารประกอบนิทรรศการ "แยกไปใครมา", 2020; "สืบค้นความหมายคำว่า "ชุมชน", <https://dictionary.orst.go.th/>.

2.1 การอพยพของชาวอินเดียเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จากบ้านเกิดสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การอพยพของชาวอินเดียออกจากบ้านเกิด ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากนโยบายของผู้ปกครองตั้งแต่ครั้งยังเป็นชมพูทวีป การตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ความรุนแรงและความขัดแย้งจากการแบ่งแยกดินแดน และเหตุผลทางเศรษฐกิจ ล้วนผลักดันให้ชาวอินเดียบางกลุ่มจำต้องละทิ้งบ้านเกิดเพื่อแสวงหาดินแดนใหม่ ส่วนหนึ่งเลือกเดินทางเข้าสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่สามารถเดินทางทางเท้าและทางเรือ อีกทั้งยังมีความใกล้เคียงทางภูมิประเทศและวัฒนธรรม ทั้งนี้ Chetty มองว่าการอพยพของชาวอินเดียมีลักษณะเป็นระลอกใหญ่ หรือ “คลื่นผู้อพยพ” เกิดขึ้นทั้งหมดสี่ครั้ง¹⁷ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแต่ละครั้งเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

ครั้งที่หนึ่ง คลื่นผู้อพยพยุคบุกเบิก: การอพยพครั้งใหญ่ของชาวอินเดีย เกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงศตวรรษที่สาม ก่อนคริสตกาล ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะ ผู้ปกครองแคว้นมคธ ซึ่งถือเป็นแคว้นที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในดินแดนชมพูทวีป ในช่วงเวลาดังกล่าวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือดินแดนสุวรรณภูมิ พื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อทางศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาจากนักเดินทาง นักบวช และพ่อค้า จากดินแดนชมพูทวีป ปัจจุบันจึงเห็นร่องรอยศาสนสถานแบบฮินดู-พุทธในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น นครวัดในประเทศกัมพูชา, บุโรพุทโธในประเทศอินโดนีเซีย รวมถึงอาณาจักรโบราณที่ได้รับอิทธิพลแบบฮินดู เช่น อาณาจักรศรีวิชัย อาณาจักรฟูนัน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มพ่อค้ามุสลิมที่เดินทางมาแสวงหาโอกาสในการค้าขายอีกด้วย โดยเฉพาะในประเทศมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม การอพยพในยุคบุกเบิกครั้งนี้ เริ่มปรากฏให้เห็นความเชื่อมโยงในการ

17 A. Lakshamana Chetty, *Global Indian Community with Special Reference to Indians in Southeast Asia* (Emerald Publishers, 2007).

ตั้งฐานของชุมชนชาวอินเดียในประเทศไทย โดยเฉพาะการวางรากฐานความเชื่อทางศาสนาฮินดู พราหมณ์ พุทธในสังคมไทย

ครั้งที่สอง คลื่นผู้อพยพในยุคล่าอาณานิคม: ในยุคการล่าอาณานิคม อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองและเศรษฐกิจในอินเดีย จนทำให้ชาวอินเดียบางส่วนเริ่มอพยพออกจากบ้านเกิดเพื่อแสวงหาความเจริญรุ่งเรืองในดินแดนใหม่ จนในศตวรรษที่ 19 อินเดียก็ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษในที่สุด ส่งผลให้เกิดการเกณฑ์แรงงานชาวอินเดียไปทำงานกรรมกรในต่างแดน หรือที่รู้จักกันในชื่อ “กุลิ” (Coolies)¹⁸ รวมถึงการอพยพเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของพ่อค้าและแรงงานทักษะชาวอินเดียภายใต้อิทธิพลของ “บริษัทอินเดียตะวันออก” บริษัทข้ามชาติอังกฤษที่ต้องการค้าขายสินค้าของอินเดียกับต่างชาติ ชาวอินเดียจะถือหนังสือเดินทางของรัฐบาลอังกฤษ ในฐานะที่เป็นพลเมืองในอาณานิคม และเข้ามายังประเทศไทยโดยมีฐานะคนในบังคับอังกฤษ (British subjects) ตามสนธิสัญญาเบาว์ริง (Bowring Treaty) ในยุคสมัยนี้เองที่ชาวอินเดียเริ่มแทรกซึมเข้ามาในหลายประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยด้วย และยังนำไปสู่การสร้างรากฐานชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ครั้งที่สาม คลื่นผู้อพยพหลังอินเดียประกาศเอกราช: อินเดียประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 15 สิงหาคม ปีค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ในช่วงเวลานี้เอง ชาวอินเดียพลัดถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางส่วนเดินทางกลับบ้านเกิดและบางส่วนตัดสินใจที่จะตั้งรกรากอยู่ในหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไป เนื่องจากไม่มีที่ดินเดิมให้กลับไปอยู่อาศัย บวกกับประเทศไทยและบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องการแรงงานคุณภาพของอินเดียให้เข้ามาทำงานในองค์กร

18 Erickson and Edgar L., "The Introduction of East Indian Coolies into the British West Indies.," *The Journal of Modern History* 2 (1934), . <http://www.jstor.org/stable/1875139>.

ระหว่างประเทศ ธนาคารต่างชาติ สถาบันการเงินระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติ รวมถึงอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี หลังจากที่มีหลายประเทศให้การตอบรับเป็นสมาชิกกับองค์กรสหประชาชาติ และชาวอินเดียพลัดถิ่นก็เป็นแรงงานที่ตอบโจทยการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ หลังการประกาศเอกราช อินเดียเกิดความขัดแย้งด้านการแบ่งดินแดน “แคชเมียร์และจัมมู” กับปากีสถาน ความขัดแย้งดังกล่าวสร้างความรุนแรงอันยืดเยื้อมาถึงปัจจุบัน และกลุ่มคนอินเดียในแคว้นปัญจาบจำเป็นต้องอพยพหนีความรุนแรงดังกล่าว จนกลายเป็นคลื่นผู้อพยพลูกใหม่

ครั้งที่สี่ คลื่นผู้อพยพในปัจจุบัน: คลื่นผู้อพยพในปัจจุบันเกิดขึ้นด้วยปัจจัยการเติบโตทางเศรษฐกิจของอินเดีย ซึ่งผลักดันให้เกิดแรงงานทักษะจำนวนมากในหลายสาขาอาชีพ แรงงานเหล่านี้ต้องการแสวงหาความรู้เรื่องและยกระดับคุณภาพชีวิต โดยการทำงานในต่างแดนที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าค่าแรงภายในประเทศ สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะสิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย เป็นประเทศที่ดึงดูดแรงงานชาวอินเดียให้เข้ามาทำงาน หนึ่งในเหตุผลสำคัญคือประเทศเหล่านี้มีชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นขนาดใหญ่ที่ตั้งรกรากอยู่ก่อนแล้ว จึงมีการติดต่อเพื่อเข้าประเทศผ่านเครือข่ายที่ค่อนข้างแข็งแรง ทั้งบริษัทข้ามชาติที่ต้องการทักษะของแรงงานชาวอินเดีย และการติดต่อผ่านครอบครัวหรือเครือญาติที่อาศัยอยู่ก่อนแล้ว

2.2 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในประเทศไทย

เหนือ อีสาน ใต้ของไทย บ้านหลังใหม่ของชาวอินเดีย

จากข้อมูลเกี่ยวกับคลื่นผู้อพยพในครั้งที่ 1 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าชาวอินเดียทยอยเดินทางเข้ามาในแผ่นดินสยามตั้งแต่สมัยล้านนา และทำการค้าต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยา แต่การตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียพลัดถิ่นในประเทศไทย เริ่มมีบันทึกอย่างเป็นทางการว่าเริ่มต้นขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ห้า ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวตรงกับยุคที่อินเดียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ (คลื่นผู้อพยพครั้งที่ 3) ชาวอินเดียส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย เป็นชาวซิกข์จาก “แคว้นปัญจาบ” พื้นที่ทางตอนเหนือของอินเดีย ดินแดนบางส่วนตกเป็นของปากีสถานในปัจจุบัน ใช้เส้นทางผ่านประเทศเมียนมาเข้ามายังภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง ก่อนที่จะเดินทางเข้าไปตั้งรกรากในกรุงเทพมหานคร บ้างก็ใช้เส้นทางเข้าจากภาคใต้ของประเทศไทย ผ่านประเทศมาเลเซีย ก่อนจะเข้ามาตั้งรกรากในกรุงเทพมหานครแล้วค่อยกระจายตัวไปตั้งชุมชนตามหัวเมืองในต่างจังหวัด ทำให้ประเทศไทยมีชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นอยู่เกือบทั่วทุกภาค และมีการเดินทางของกลุ่มชาวอินเดียระหว่างชุมชนในกรุงเทพมหานครและชุมชนตามหัวเมืองทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน

สำหรับภาคเหนือของประเทศไทย มีชุมชนชาวอินเดียอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และลำปาง ปัจจุบันชุมชนชาวอินเดียขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวอินเดียกลุ่มแรกที่เดินทางเข้ามาในเชียงใหม่คือกลุ่มชาวมุสลิมในช่วงปีค.ศ. 1757 (พ.ศ. 2300) แต่เป็นการสัญจรเข้ามาค้าขาย ไม่ได้ตั้งรกรากเหมือนกับชาวซิกข์ที่เดินทางเข้ามาในช่วง 100 ปีหลังจากนั้น¹⁹ ดังนั้นชุมชนชาวอินเดียในเชียงใหม่ส่วนมากนับถือศาสนาซิกข์ โดยจะเห็นได้จาก “สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา” ศาสนาสถานสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซิกข์ ตั้งอยู่ที่ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานศึกษาเกี่ยวกับชาวซิกข์ในสยามและล้านนาว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์การตั้งชุมชน ศาสนา และการค้า อภิรัฐ คำวัง พบว่า ชาวซิกข์คนแรกที่เข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่ คือ นายอีเชอร์ ชิงห์ ในปี ค.ศ. 1905 (พ.ศ. 2448) หลังจากนั้นได้มีชาว

19 อริยา เสวตามร์ อารตี อูยทธร, ยศ สันตสมบัติ, ชุมชนอินเดียเชียงใหม่ : อัตลักษณ์ ศาสนา และเครือข่ายการค้า, vol. 1

(เชียงใหม่: ศูนย์อินเดียศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563).

ซิกข์อีกสี่ครอบครัวเดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยนายรัตตัน ซิงห์, นายเกียน ซิงห์, นายวาเรียม ซิงห์ และ นายอมารดาส ซิงห์ ซึ่งตามหลักศาสนาซิกข์แล้ว เมื่อมีครอบครัวชาวซิกข์ครบห้าครอบครัว อาศัยอยู่รวมกัน จะสามารถตั้ง “คุรุทวารว” หรือวัดซิกข์ได้ ชุมชนชาวอินเดียที่นับถือศาสนาซิกข์ในเชียงใหม่ทั้งห้าครอบครัวจึงได้ร่วมกันจัดตั้งสถานที่เพื่อปฏิบัติศาสนากิจ จนสามารถตั้งเป็นอาคารถาวรในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) สำหรับการประกอบอาชีพของกลุ่มคนอินเดียในเชียงใหม่ มักจะค้าขายอยู่บริเวณตลาดวโรรส (กาดหลวง) และตลาดต้นลำไย ส่วนมากมักจะขายผ้า เพราะบรรพบุรุษมีความรู้และสามารถรับผ้าจากเครือข่ายพ่อค้าในกรุงเทพมหานครไปขายได้

ชาวซิกข์กลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่กลุ่มแม่น้ำวัง จังหวัดลำปาง คือ นายวารีียม ซิงห์ หรือวาริยาม ซิงห์ พร้อมพี่น้องคือ นายยากัต ซิงห์และนายดาลิป ซิงห์ ซึ่งเข้ามาในปีค.ศ. 1930 (พ.ศ. 2473) ซึ่งคนไทยรู้จักกันในชื่อนายห้างวาริยาม ซิงห์ เจ้าของร้านขายผ้า “วีระไทย”²⁰ ส่วนร้านผ้าของนายยากัต ซิงห์นั้น ก่อตั้งเมื่อพ.ศ.2478 โดยการเช่าตึกของแม่นาค บุปผาเจริญ บนถนนทิพย์ช้าง และยังแต่งงานกับหญิงลูกครึ่งชาวไทย-อินเดียที่มีเชื้อสายทางเจ้าฝ่ายเหนือ ทำการค้าขายส่งผ้าไปที่ต่างๆ ทั้งพะเยา เชียงราย แม่สาย ขณะเดียวกันก็หากำไรจากการสะสมทุนจากการรับแลกเปลี่ยนเงินรูป²¹ ซึ่งในปัจจุบัน ชุมชนชาวอินเดียนับถือศาสนาซิกข์ในลำปางก็มีการร่วมกันประกอบพิธีทางศาสนาใน “คุรุทวารว” ตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวอินเดียนับถือศาสนาอิสลามในลำปางเช่นกัน ที่เดินทางออกจากอินเดียเพื่อหลบหนีความรุนแรงจากการแบ่งแยกดินแดนเช่นเดียวกับชาวอินเดียนับถือศาสนาซิกข์ แต่อาชีพของชาวอินเดียนับถือศาสนาอิสลามมักเป็นแขกยามทำงานให้กับคุ้มหลวงลำปางในอดีต และเป็นสารสิทธิ์ม้าโดยสารในพื้นที่บริเวณบ้านดอนปาน ซึ่งเป็นอู่รถม้าสำคัญแห่งหนึ่งในลำปาง

20 มาร์โก วี.ฟาเทล, "ประวัติและพัฒนาการของการค้าขายในลำปางเมื่อห้วงหนึ่งศตวรรษ," (2544).

21 มุลนินิถน้อย-ลูกซัด เสาจินดารัตน์ อนุสรณ์, "ชาวอินเดียในลำปาง: เปิดโลกลำปาง ผ่านสัมผัสเสียงจากบทความ," (2006).

<https://olparticle.blogspot.com/2006/12/19.html>.

แต่ในเวลาต่อมาอาชีพดังกล่าวก็ตกเป็นของคนพื้นเมืองไปในที่สุด โดยชุมชนดังกล่าวได้ร่วมกันสร้างมัสยิดหลังแรกใกล้วัดหัวเวียง (วัดเซตวันในปัจจุบัน)²²

ชุมชนชาวอินเดียในภาคอีสาน ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าชาวซิกข์ที่เคยตั้งรกรากอยู่ในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยมาก่อนโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ชาวซิกข์กลุ่มนี้เดินทางเข้ามาอยู่ชั่วคราวยังหัวเมืองภาคอีสาน เช่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น เพื่อทำการค้าขายให้กับฐานทัพไทยและฐานทัพสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเวียดนาม²³ โดยครอบครัวชาวอินเดียนับถือศาสนาซิกข์เหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นตระกูลร่ำรวย จึงเปิดร้านค้าขนาดใหญ่ตามหัวเมือง เช่น ร้านขอนแก่นสโตร์ ร้านกุหลาบสโตร์ เป็นต้น แต่เมื่อสงครามสงบลง บางครอบครัวย้ายกลับมายังกรุงเทพมหานครและบางส่วนเลือกที่จะตั้งรกรากในภาคอีสานต่อไป

ชุมชนชาวอินเดียในภาคใต้ในปัจจุบัน ตั้งเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายอยู่ตามจังหวัดหัวเมืองภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดที่มีชายแดนติดกับมาเลเซีย ในช่วงเวลาของการอพยพครั้งหนึ่ง ข้างต้นดินแดนภาคใต้ของไทยในสมัยที่ยังถูกนับว่าเป็นดินแดนสุวรรณภูมิ ได้ทำการค้าขายบริเวณแหลมมลายูกับอินเดียและจีน จึงมีพ่อค้าชาวอินเดียจากรัฐทมิฬนาดู รัฐมหาราษฏระมาตั้งรกรากตั้งแต่อิตีและค้อย ๆ กลิ่นเป็นคนท้องถิ่น ต่อมาในยุคที่อินเดียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ชาวอินเดียนที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่เดินทางมาจากปัญจาบ อูตรประเทศ ผ่านเข้ามาทางประเทศมาเลเซีย โดยมีทั้งชาวอินเดียนับถือศาสนาฮินดู ซิกข์ และอิสลาม และขยายเป็นชุมชนอินเดียขนาดใหญ่ขึ้น ปัจจุบันชุมชนชาวอินเดียในภาคใต้อยู่ที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดภูเก็ต ดังจะเห็นได้จากสมาคมทางศาสนาที่มี

22 มุลนิธิน้อย-ลูกซัด เสาจินดารัตน์ อนุสรณ์, "ชาวอินเดียในลำปาง: เปิดโลกลำปาง ผ่านส้อมเสียดจากบทความ," (2006). <https://olparticle.blogspot.com/2006/12/19.html>.

23 อภิรัฐ คำวัง, "พ่อค้าชาวซิกข์ ณ หัวเมืองอีสาน," การปรับตัวภายใต้วิถีแห่งซิกข์ในสังคมไทย (2015).

การดำเนินกิจกรรมร่วมกันของชุมชนคนไทยเชื้อสายอินเดีย เช่น มูลนิธิกุ๊กเต๋ตันดาบูดาปานิ ตั้งอยู่ที่ ถนนสุขุมวิท ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นวัดอินเดียที่นับถือองค์พระขันธกุมารหรือ เทพในศาสนาพราหมณ์ วัดซิกข์ภูเก็ต ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท เช่นเดียวกัน

2.3 การตั้งถิ่นฐานของของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่นอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หลากอาชีพ รวมถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือชาวอินเดียพลัดถิ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีทั้งชาวไทยเชื้อสายอินเดีย สืบทอดทายาทจากบรรพบุรุษที่อาศัยในประเทศไทยก่อนหน้านี้หลายรุ่น ชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาเพื่อแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ แรงงาน ทักษะชาวอินเดียที่มาอยู่อาศัยชั่วคราว แรงงานทั่วไป รวมถึงนักศึกษาชาวอินเดีย ดังนั้น ชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครแต่ละชุมชนต่างมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ซึ่งสามารถแบ่งตามย่านหรือเขตในกรุงเทพมหานคร เพื่ออธิบายถึงลักษณะของแต่ละชุมชนได้ดังนี้

ชุมชนชาวอินเดียที่นับถือศาสนาซิกข์ในพาทูร์ด

“ย่านพาทูร์ด” เป็นพื้นที่ที่สังคมไทยรู้จักกันว่าเป็น “Little India” ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นชุมชนชาวอินเดียขนาดใหญ่ อีกทั้งยังมีความเก่าแก่และค่อย ๆ พัฒนาการเจริญรุ่งเรืองพร้อมกับกรุงเทพมหานครในย่านอื่น จนทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนชาวอินเดียพลัดถิ่น พื้นที่ดังกล่าวจึงเอื้อประโยชน์ทางการดำเนินวิถีชีวิตและด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวอินเดีย ทั้งนี้ ชาวอินเดียพลัดถิ่นในย่านพาทูร์ด ส่วนใหญ่นับถือศาสนาซิกข์ ดังจะเห็นได้จากศาสนสถานใจกลางชุมชน นั่นคือ “คุรุถวาราศรีคุรุสิงห์สภา” ตั้งอยู่บนถนนจักรเพชร แขวง วังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร ที่สำคัญ

ยังเป็นวัดซิกข์ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทของวัดซิกข์ที่มีต่อชุมชนซิกข์พาทูร์ด” ของชุตีรัตน์ กรหฤทัย ระบุว่า วัดซิกข์แห่งนี้มีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชาวอินเดียนในพาทูร์ดหลายด้าน²⁴ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทด้านการประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งชาวซิกข์ส่วนใหญ่จะเดินทางมาประกอบพิธีทางศาสนาเกือบทุกวัน หรือ บทบาทด้านการประกอบพิธีทางสังคม เช่น การจัดพิธีตั้งชื่อ พิธีแต่งงาน และพิธีศพ หรือ บทบาทในทางสังคมสงเคราะห์ ซึ่งทางวัดซิกข์จะมีการให้ทานโครงการเปิดโรงครัวให้ทุกคน ไม่จำกัดเฉพาะชาวซิกข์ สามารถเข้ามากินอาหารฟรีทุกวัน ถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของคฤศตวาราทั่วโลก และบทบาทของการดำรงอัตลักษณ์ของชาวซิกข์ไว้ ไม่ว่าจะเป็นการไว้หนวดเครา การโพกผ้า นอกจากนี้ยังมีการบันทึกการสร้างชุมชนในช่วงเริ่มต้นไว้ว่า

ชาวซิกข์คนแรกเท่าที่ทราบ เมื่อมาถึงประเทศไทยแล้วก็ได้ทำการค้าขายผ้าในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ต่อมาเขาได้เดินทางกลับไปยังแคว้นปัญจาบ บอกข่าวการมาประเทศไทยแก่พี่น้องของตนว่าประเทศสยามเป็นที่น่าอยู่แม้แต่คนต่างชาติที่ไปก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี...เมื่อญาติพี่น้องของชาวซิกข์คนนั้นทราบความต่างก็ใคร่จะมาสู่ประเทศไทย ชาวซิกข์ผู้นั้นได้นำญาติพี่น้องของเขาไปด้วยสองถึงสามคน และมาทำการค้าขายผ้าและการค้าขายได้เจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมาก และเห็นว่าควรจะเป็นที่อยู่อันถาวรได้แล้ว เขาจึงกลับไปแคว้นปัญจาบและนาครอบครัวและญาติพี่น้องมาตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในประเทศไทย ร้านของเขาร้านแรกตั้งอยู่แถวบ้านหม้อ เรียกว่า ร้านแขก เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป²⁵

24 ชุตีรัตน์ กรหฤทัย, "บทบาทของวัดซิกข์ต่อพาทูร์ด," บทบาทของวัดซิกข์ที่มีต่อชุมชนซิกข์พาทูร์ด (2553).

25 กรมการศาสนา, พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในการทรงอุปถัมภ์ศาสนาซิกข์ในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา 2530).

ถึงแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาซิกข์และมีศูนย์กลางอยู่ที่คุรุสิงหสภา ในย่านพาหุรัด แต่ก็
มีชาวอินเดียบางกลุ่มนับถือศาสนาฮินดู ชาวฮินดูในพาหุรัดส่วนใหญ่มาจากแคว้นซินด์และปัญจาบ ซึ่ง
เข้ามาประกอบธุรกิจทอผ้าและนำเข้าส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอ มักตั้งถิ่นฐานอยู่แถวสำเพ็ง และพาหุรัด
ดังนั้น การประกอบอาชีพของชาวอินเดียพลัดถิ่นมักเปิดร้านรวงใกล้ตามห้องแถวและภายในตลาด
พาหุรัด ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าผ้าเก่าแก่ ร้านจิวเวอรี่ ร้านอาหาร ร้านขายหมาก ร้านเช่าวีดีทัศน์ภาพยนตร์
อินเดีย ร้านสะดวกซื้อสินค้านำเข้า ประเภทเครื่องประกอบอาหารและ ข้าวของเครื่องใช้ใน
ชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องเทศ ธัญพืชนำเข้า เสน่ห์น้ำย้อมผม เครื่องประดับของผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งใน
ชุมชนพาหุรัดก็มีทั้งชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ร่วมกัน และแน่นอนว่ามีการปรับตัวเพื่อ
อยู่ร่วมกันด้วย

ชุมชนชาวอินเดียในสี่แยกบ้านแขก

สี่แยกบ้านแขกเป็นสี่แยกที่มีจุดตัดระหว่างถนนประชาธิปไตย กับ ถนนอิสรภาพ ตั้งอยู่ในพื้นที่
แขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี ใกล้กับวงเวียนใหญ่ กลุ่มชาวอินเดียในสี่แยกบ้านแขก เป็นกลุ่มที่เคยอาศัยอยู่
ในพาหุรัดมาก่อน เมื่อพาหุรัดมีความหนาแน่นมากเกินไป ชาวซิกข์และชาวฮินดูบางกลุ่มจึงย้าย
ออกมาจากที่อยู่เดิม และตั้งชุมชนใหม่ โดยเฉพาะในซอยสารภีหนึ่ง- และซอยสารภีสอง ซึ่งเป็น
ทาว์นเฮาส์และห้องแถว เป็นที่พักอาศัยส่วนตัว จึงไม่ค่อยเห็นร้านค้าที่หลากหลายเท่ากับย่านพาหุรัด
แต่ก็มีสถานที่สำคัญที่บ่งบอกว่ามีชาวอินเดียอาศัยอยู่บริเวณนี้ คือโรงเรียนไทยซิกข์นานาชาติ
กรุงเทพฯ เป็นโรงเรียนเอกชนที่เปิดรับสมัครนักเรียนทุกเชื้อชาติ ไม่จำกัดเฉพาะชาวซิกข์เท่านั้น
นอกจากนี้ ยังมีศาสนาสถานเล็กบนตึกแถวชื่อว่า “ISKCON Temple” ย่อมาจาก สมาคมภคย
ภวานามฤตนานาชาติ (International Society for Krishna Consciousness) ซึ่งเป็นวัดฮินดูในท้อง

แถว สอง คูหา ซึ่งมีพิธีบูชาพระฤกษ์ในทุกวันศุกร์ รวมถึงร้านอาหารมังสวิรัตที่ให้บริการผู้ที่มาทำพิธีในพื้นที่

ชุมชนชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลามในเขตคลองสาน

การเปิดการค้าเสรีภายใต้สนธิสัญญาเบาริง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่สี่ ทำให้มีพ่อค้าจากอินเดีย มลายูและอาหรับ เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร เพื่อค้าขายสินค้าประเภทผ้าแพร ดินเงินดินทอง เพชรพลอย เครื่องเทศ เครื่องหอม ซึ่งค่อนข้างเป็นที่นิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กลุ่มพ่อค้าอินเดียอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ตั้งรกรากบริเวณปากคลองสาน และข้ามฝั่งมาค้าขายในย่านท่าราชวงศ์ ทรงวาด และย่านสำเพ็ง โดยชุมชนพ่อค้าอินเดียบริเวณคลองสานแบ่งออกเป็น สอง ย่าน คือ “ย่านตึกแดง” และ “ย่านตึกขาว” ทั้งสองย่านล้วนเป็นชุมชนมุสลิม แต่ต่างนิกายกัน 26 สำหรับชาวมุสลิม “ย่านตึกแดง” นับถือนิกายสุหนี่ เดินทางจากตำบลแรนเดอร์ เมืองสุรัต ประเทศอินเดีย และมี “มัสยิดกุฎลอิสลาม” หรือ “มัสยิดตึกแดง” ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้เชิงสะพานพุทธฯ เป็นศูนย์กลางชุมชน ขณะที่ ชาวมุสลิม “ย่านตึกขาว” นับถือนิกายชีอะห์ ที่เรียกพวกตนเองว่า “มูร์มิน ดาวูดิโบห์รา” (แปลว่าพ่อค้าในภาษาคุจราตี) กลุ่มโบห์ราเดินทางมาจากเมืองสุรัต แคมป์ปัท อะเมห์ดาบัด และมี “มัสยิดเซฟี” หรือ “สุเหร่าตึกขาว” เป็นศูนย์กลางชุมชน 27 แม้ว่าปัจจุบัน กลุ่มชาวอินเดียมุสลิมในพื้นที่ดังกล่าวได้ขยับขยายออกมาอาศัยอยู่

26 ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง, "ชุมชนอินเดียนตึกแดงตึกขาว : ประวัติศาสตร์การค้าผ่านภาพถ่ายเก่า."

<https://www.academia.edu/12680467/ชุมชนอินเดียนตึกแดงตึกขาว-ประวัติศาสตร์การค้าผ่านภาพถ่ายเก่า>.

27 อารียา สีชมพู, "ชาวมุสลิมดาวูดิ โบห์รากับพื้นที่ย่านตึกขาว เขตคลองสาน," (เว็บไซต์กรมศิลปากร).

<https://www.finearts.go.th/main/view/ชาวมุสลิมดาวูดิโบห์รา--Dawoodi-Bohra--กับพื้นที่ย่านตึกขาว-เขตคลองสาน>.

ทั่วเขตคลองสาน บางส่วนกระจายตัวออกไปตั้งรกรากในบริเวณอื่นของกรุงเทพมหานคร แต่ยังคงเดินทางกลับมาประกอบพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ ทางอิสลาม

ชุมชนชาวอินเดียในเขตบางรัก

ชุมชนมุสลิมบริเวณ “ตรอกโรงภาษี” เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีสยิดที่มีชื่อเสียง นั่นคือ “มัสยิดฮารูน” แม้ว่ามัสยิดแห่งนี้จะเกิดขึ้นจากมุสลิมกลุ่มพ่อค้าชาวอินโดนีเซีย-อาหรับ แต่หลังจากนั้น ก็มีการเข้ามาตั้งรกรากของชาวอินเดีย กลุ่มแรก ๆ ที่เดินทางเข้ามาในฐานะคนบังคับของอังกฤษ ส่วนใหญ่มาจากเมืองนากอร์ ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญของอินเดียทางตะวันตกเฉียงเหนือ ต่อมาจึงมีมุสลิมอินเดียกลุ่มอื่น ๆ เดินทางเข้ามาสมทบภายหลัง ได้แก่ ชาวทมิฬจากรัฐทมิฬนาฑู ทางตอนใต้ของอินเดีย รวมถึงกลุ่มมุสลิมปาทานและโบริฮาต์28 ชาวอินเดียพลัดถิ่นในพื้นที่นี้มีความชำนาญในการนำเข้าสินค้าต่างประเทศ ส่งผลในลูกหลายในรุ่นหลังยังคงสืบทอดกิจการต่าง ๆ ดังที่จะเห็นเป็นร้านรวงสินค้านำเข้าบนถนนเจริญกรุง ทั้งร้านอัญมณี ร้านเครื่องเทศ และร้านอาหารมุสลิม

ชุมชนฮินดูบริเวณ “ซอยสีลม” ถือเป็นย่านที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงย่านหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ท่ามกลางตึกสูง ห้างสรรพสินค้า และผู้คนที่มีสัญจรผ่านไปมา ยังมีร่องรอยของความเป็นชุมชนเก่าแก่ที่สะท้อนว่ามีชาวอินเดียอาศัยรวมกันอยู่ในบริเวณนี้ ชาวอินเดียกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกรากคือกลุ่ม “แขกทมิฬ” ชาวฮินดูที่เดินทางมาจากรัฐทมิฬนาฑู ทางตอนใต้ของอินเดีย และเข้ามาในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่สี่ ยึดพื้นที่ตั้งแต่ย่านคลองสีลมยาวไปจนถึงคลองหัวลำโพง เมื่อมีการ

28 ลาววันชัยกุล, "ชุมชนแขกบางรัก."

อยู่รวมกันเป็นชุมชน ก็ช่วยกันสร้างเทวสถานเล็ก ๆ ที่ชื่อว่า “ศาลาศรีอัมมัน” ตรงคลองหัวลำโพง ต่อมาชาวอินเดียนำโดย “นายไวติ ประเดียอะจิ” ได้ขอพระราชทานอนุญาตจากรัชกาลที่ห้า ให้ตั้งเทวสถานอย่างเป็นทางการ โดยย้ายมาเป็นพื้นที่ “วัดพระศรีมหาอุมาเทวี” ในปัจจุบัน สำหรับอาชีพที่ชาวอินเดียกลุ่มนี้มีความชำนาญเป็นพิเศษคือการเลี้ยงวัวควาย จึงการซื้อที่ดินสีลม ที่สมัยนั้นยังเป็นทุ่งนามาประกอบอาชีพที่ถนัดและกลายเป็นชุมชนชาวอินเดียขนาดใหญ่ รวมถึงนายห้างไวติ ที่เป็นเจ้าของที่ดินบริเวณวัดแขกสีลมด้วย และมี “ซอยไวติ” หรือถนนสีลม 13 ที่บ่งบอกว่าการอาศัยอยู่ของชาวอินเดียพลัดถิ่น ปัจจุบันที่ดินดังกล่าวกลายเป็นย่านเศรษฐกิจ ซึ่งดึงดูดกลุ่มชาวอินเดียให้เดินทางมาเปิดธุรกิจและทำงานทักษะที่สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของย่านเศรษฐกิจแห่งนี้

ชุมชนชาวเอเชียใต้บริเวณ “ซอยพุทธโอสถ” ประกอบด้วยชุมชนจากหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้งชาวอินเดีย ปากีสถาน เนปาล เมียนมาและแอฟริกา อีกทั้งยังมีความหลากหลายของการนับถือศาสนา ดังจะเห็นได้จากเทวสถานที่แทรกอยู่ตามตึกแถวในซอยพุทธโอสถ สำหรับชุมชนชาวอินเดียบนถนนพุทธโอสถในปัจจุบัน เป็นชุมชนของศาสนาเชน เพราะบนถนนแห่งนี้มีวัดเชนถึง สอง แห่ง ทั้ง “วัดเชนทิกัมพร” และ “วัดเชนเศวตัมพร” โดยมีครอบครัวชาวอินเดียผู้นับถือศาสนาเชนรวม 125 ครอบครัวในกรุงเทพมหานคร ซึ่งบางส่วนจะเดินทางมาปฏิบัติศาสนกิจในทุก ๆ วัน และมักจะมารวมตัวกันประกอบพิธีทางศาสนาในวันสำคัญ อีกทั้งรอบ ๆ วัดเชนก็มีร้านอาหารเชนให้บริการอยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังมีชุมชนของชาวมุสลิมอินเดียซึ่งเป็น “แขกทมิฬ” ด้วย โดยจะเห็นได้จาก “มัสยิดกรุงเทพ” ชาวมุสลิมเรียกกันอีกชื่อว่า “มัสยิดทมิฬ” อยู่ภายใต้การดูแลของ “องค์กรชาวมุสลิมทมิฬ” ในประเทศไทย

ชุมชนชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู-พราหมณ์ในเขตสาทร

ชุมชนชาวอินเดียในเขตสาทร เป็นชุมชนชาวฮินดูที่เดินทางมาจากทางตอนเหนือของอินเดีย โดยเฉพาะรัฐอุตตรประเทศ คนไทยรู้จักกันในชื่อ “แขกบาบู” (ชาวฮินดู) ที่มาประกอบอาชีพรับจ้าง ฝ้ายเวรยามและชายฉกรรจ์ ซึ่งบางส่วนเป็นกลุ่มที่เคยอาศัยอยู่บริเวณชุมชนคลองสีลมและคลองหัวลำโพง มาก่อน เมื่อชุมชนแห่งนั้นมีความหนาแน่นขึ้น จึงขยับออกมาตั้งรกรากกันที่ย่านยานนาวาและสาทร เนื่องจากส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่แถววัดดอนและถนนตก จึงสะดวกต่อการติดต่อและไปมาหาสู่ อีกทั้งที่ดินย่านยานนาวาในสมัยนั้นมีราคาถูกกว่าย่านอื่นและคล้ายกับภูมิประเทศของอุตตรประเทศที่อยู่บนที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำ เมื่ออาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน ชาวอินเดียในพื้นที่นี้ก็ได้ร่วมกันจัดซื้อที่ดิน และสร้าง “วัดวิษณุ” ให้มีความยิ่งใหญ่ถึลังการ โดยมี “นายอมรนารถ สัจเทว” และ “นายตรีโลกนาถ ปาวา” เดินทางไปศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมวัดฮินดูในเขตอุตตรประเทศ พร้อมทั้งสั่งทำ เทวรูปหินอ่อนจากเมืองชัยปุระมาประดิษฐาน วัดวิษณุนอกจากจะเป็นศูนย์กลางของชาวฮินดูอุตตรประเทศ และเป็นต้นแบบของไวษณพนิภายในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของ “สมาคมฮินดูธรรมสภา” (Hindu Dhama Sabha Association) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนฮินดูใน เขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรวบรวมข้อมูลข้างต้นเป็นหลักฐานที่ทำให้เห็นว่าการอพยพของชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนาน และจุดเริ่มต้นของการสร้างชุมชนชาวอินเดียใน กรุงเทพมหานครอย่างเป็นทางการน่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงยุคการค้าอาณานิคม ที่มีชาวอินเดียจำนวนมากเดินทางเข้ามาในฐานะคนบังคับของอังกฤษ และบางส่วนเลือกที่จะไม่เดินทางกลับบ้านเกิดและตัดสินใจสร้างครอบครัวในดินแดนใหม่ ต่อมาหลังอินเดียได้รับเอกราชและเกิดกรณีแบ่งแยกดินแดนระหว่างอินเดียและปากีสถาน ชาวอินเดียบางส่วนอพยพหนีความรุนแรงมายังกรุงเทพมหานครเป็นคลื่นผู้อพยพลูกใหม่ จนทำให้ชาวอินเดียโพ้นทะเลกระจายตัวอยู่ทั่วยุทธประเทศในเกือบทุกภูมิภาค

และยังมีการตั้งชุมชนบริเวณหัวเมืองเช่น เชียงใหม่ ลำพูน ขอนแก่น เป็นต้น เพื่อทำการค้ากับชาวไทย และชาวต่างชาติ รวมถึงกรุงเทพมหานครที่ชาวอินเดียสามารถทำการค้าในย่านธุรกิจต่าง ๆ ได้ จนกระทั่งชุมชนชาวอินเดียขยายตัวเพิ่มมากขึ้นทั่วกรุงเทพมหานคร จะเห็นได้จากชุมชนชาวอินเดียในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะพาหุรัด สีแยกบ้านแขก สีสลม บางรัก เป็นต้น โดยแต่ละชุมชนจะมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์และการนับถือศาสนาของคนในชุมชน

บทที่ 3

การรักษาอัตลักษณ์และการสมานลักษณะของชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ในกรุงเทพมหานคร

จากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่การสร้างชุมชนในกรุงเทพมหานคร ในบทที่สอง จะเห็นเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นจากบ้านเกิดที่ประเทศอินเดีย เข้ามาอาศัยในเขตแต่ละย่านของกรุงเทพมหานคร และยังมีการสร้างศูนย์กลางชุมชนแบบถาวร โดยเฉพาะศาสนสถานของแต่ละกลุ่ม ซึ่งสะท้อนการสร้างรากฐานของการรักษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เอาไว้ ในขณะเดียวกัน การสร้างชุมชนในดินแดนแห่งใหม่ ต้องอาศัยการปรับตัวเพื่อให้ได้รับการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนเดิมของดินแดนใหม่ได้ ดังนั้น การอพยพของชาวอินเดียจากบ้านเกิดสู่ดินแดนใหม่จึงสอดคล้องกับแนวคิด “ทฤษฎีคนพลัดถิ่น” (Diaspora theory) โดยผู้วิจัยจะใช้แนวคิดที่ว่านี้ เป็นกรอบการวิเคราะห์การย้ายถิ่นของชาวอินเดียที่เดินทางมายังประเทศไทย รวมถึงวิเคราะห์การพลัดถิ่นของชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ว่าต่างจากคนอินเดียรุ่นก่อนอย่างไร ส่วนการสร้างชุมชนหรือการปรับตัวของชุมชนที่เป็นผลจากการพลัดถิ่นนั้น ผู้วิจัยมองว่าการใช้แนวคิด “ทฤษฎีการสมานลักษณะ” (Assimilations theory) สามารถใช้เป็นกรอบเป็นสำหรับการทำความเข้าใจว่าชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครมีการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยอย่างไร

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะเน้นการคงอัตลักษณ์และการปรับตัวของกลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 ซึ่งกรณีศึกษาเป็นกลุ่มชาวอินเดียนรุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้าของครอบครัว และปัจจุบันอาศัยอยู่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ชื่อแทนกลุ่มนี้ในสารนิพนธ์ว่า “กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย”

3.1 ชาวไทยเชื้อสายอินเดียและการคงอัตลักษณ์ในฐานะคนพลัดถิ่น

ตามกรอบทฤษฎีการพลัดถิ่นของ William Safran กำหนดลักษณะร่วมของกลุ่มคนพลัดถิ่นขึ้นมาเจ็ด ประการ เมื่อนำบทสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับลักษณะคนพลัดถิ่นเหล่านี้แล้ว พบว่าลักษณะของชาวไทยเชื้อสายอินเดียในปัจจุบันตรงกับลักษณะคนพลัดถิ่นของ William Safran หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางอพยพของครอบครัวที่มีต้นทางเป็นบ้านเกิดอย่างอินเดีย และปลายทางเป็นประเทศไทย การบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับประเทศอินเดีย อุปสรรคของการปรับตัวในดินแดนใหม่ และความพยายามในการรักษาอัตลักษณ์ในดินแดนใหม่ เป็นต้น ซึ่งตามทฤษฎีคนพลัดถิ่นของ William Safran ระบุว่า **กลุ่มคนพลัดถิ่นหรือบรรพบุรุษของผู้พลัดถิ่นเผชิญการโยกย้ายออกจาก “ศูนย์กลาง” ไปยัง “ดินแดนใหม่”** ในบริบทนี้ สามารถตีความว่าศูนย์กลางของผู้พลัดถิ่นหมายถึง “ประเทศอินเดีย” และสถานที่แห่งใหม่คือ “กรุงเทพมหานคร” แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามคน เกิดและเติบโตขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากเป็น รุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้าของครอบครัวแล้ว ดังนั้น การโยกย้ายออกจากศูนย์กลางไปยังดินแดนใหม่ เกิดขึ้นในรุ่นแรกเท่านั้นที่เดินทางมายังประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย จะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของ สุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช เกิดในกรุงเทพมหานครและใช้ชีวิตวัยเด็กอยู่ในบริเวณสี่แยกบ้านแขก ก่อนที่ครอบครัวจะย้ายบ้านมายังหมู่บ้านอัมมพร เขตตลิ่งชันในปัจจุบัน ซึ่งสุริเยนทร์เป็น

รุ่นที่ห้า นับตั้งแต่ครอบครัวรุ่นแรก ในรุ่นของคุณทวด (ฝั่งมารดา) หนีภัยความรุนแรงจากการแบ่งแยกดินแดนระหว่างอินเดียและปากีสถาน จึงอพยพออกจากรัฐปัญจาบทางตอนเหนือของอินเดีย (ศูนย์กลาง) เดินทางมาตั้งรกรากยังอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร (ดินแดนใหม่) ก่อนจะย้ายเข้ามายังกรุงเทพมหานครในภายหลัง กรณีของ นันทพร ปิเลย์ เกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาอยู่ที่บริเวณสีลม จนกระทั่งสมรสและย้ายมาอาศัยอยู่บริเวณรัชโยธินในปัจจุบัน ซึ่งนันทพรนับเป็นรุ่นที่สี่ นับตั้งแต่ครอบครัวรุ่นแรกหรือคุณทวด (ฝั่งบิดา) เป็นคนบังคับของอังกฤษ อพยพออกจากเมืองทันชู ทางภาคใต้ของอินเดีย (ศูนย์กลาง) ซึ่งได้เดินทางเข้ามาพบปะชาวอินเดียคนอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร ก่อนที่จะแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายมอญและตั้งรกรากอยู่บริเวณสีลม (ดินแดนใหม่)

รูปที่ 1 ภาพถ่ายของ R. Vythilingam Palvati ทวด(ฝั่งบิดา) ของนันทพร ปิเลย์

ส่วนนเรศ จันทร์ดอก มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ในวัยเด็กได้ย้ายตามครอบครัวเข้ามายังกรุงเทพมหานคร ซึ่งนเรศนับเป็นรุ่นที่ 4 นับตั้งแต่ครอบครัวรุ่นแรกอพยพออกจากรัฐปัญจาบ ทางตอนเหนือของอินเดีย (ศูนย์กลาง) ก่อนจะย้ายเข้ามาตั้งรกรากในภาคเหนือของประเทศไทย (ดินแดนใหม่)

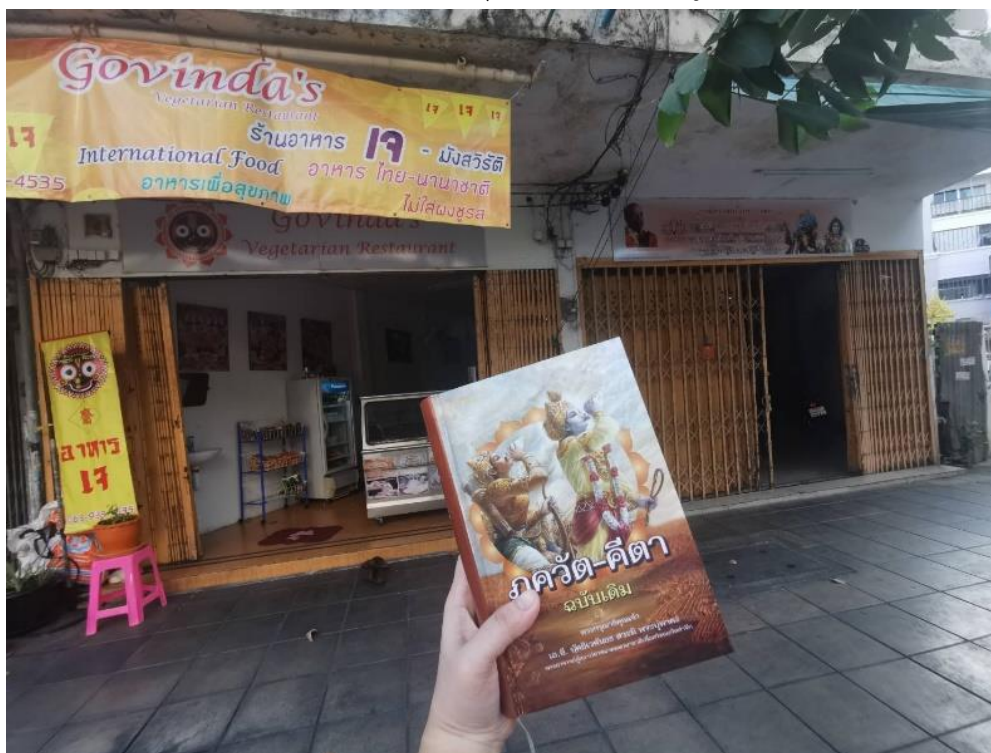
แม้ว่ากลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียจะเป็นทายาทที่อายุห่างจากรุ่นแรกเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังพอรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของบรรพบุรุษ ซึ่งตรงกับทฤษฎีคนพลัดถิ่นที่ระบุว่า **กลุ่มคนพลัดถิ่นบันทึกเรื่องราว ความทรงจำ วิสัยทัศน์ ความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดไว้ร่วมกัน** ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดียศึกษาและรับรู้สาเหตุของการอพยพของบรรพบุรุษและครอบครัวว่าเกิดขึ้นจากความขัดแย้งและความรุนแรง แต่ไม่ได้ประสบกับเหตุการณ์เหล่านั้นด้วยตัวเอง จึงอาจไม่ได้มีความรู้สึกร่วมเทียบเท่ากับครอบครัวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นรุ่นแรก อย่างไรก็ตาม แต่ละครอบครัวมีการบอกเล่าถึงเรื่องราวและความทรงจำต่าง ๆ ในบ้านเกิดมาก-น้อยไม่เท่ากัน เช่น การบอกเล่าความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดในครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 สุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช ที่ได้รับรู้เรื่องราวความขัดแย้งจากการแบ่งแยกดินแดนระหว่างอินเดียและปากีสถานที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของศาสนาซิกข์ ฮินดู และอิสลามในพื้นที่ด้วย ซึ่งครอบครัวรุ่นแรกของสุริเยนทร์ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความรุนแรงในพื้นที่และจำต้องย้ายถิ่นไปยังดินแดนแห่งใหม่ สุริเยนทร์เล่าว่า ในสมัยที่คุณทวดและคุณยายยังมีชีวิตอยู่ จะไม่อนุญาตให้ลูกหลานหรือคนในครอบครัวคบค้าสมาคมกับเพื่อนชาวมุสลิม ซึ่งสะท้อนถึงความขัดแย้งระหว่างศาสนาที่เกิดขึ้นในดินแดนมาตุภูมิ แต่ในปัจจุบันทั้งคุณทวดและคุณยายได้เสียชีวิตลงแล้ว และตั้งแต่รุ่นของบิดามารดา ไม่ได้มีข้อห้ามเกี่ยวกับการคบเพื่อนมุสลิมแต่อย่างใด

สำหรับการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียนั้น ผู้วิจัยมองว่าชาวไทยเชื้อสายอินเดียสามารถดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มไว้ได้เป็นอย่างดี วิธีการสำคัญคือ **การสร้างชุมชนที่ชัดเจนเพื่อรักษาวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ และสถาปนาศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมา** ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในลักษณะคนพลัดถิ่นเจ็ดประการของ William Safran โดยจะเห็นได้จากศาสนสถานตามย่านชุมชนที่มีชาวอินเดียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ครุฑวารหาหรือวัดซิกข์ บนถนนจักรเพชร ย่าน

พารุรัต ซึ่งเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมชาวซิกข์-ปัญจาบปีในกรุงเทพมหานคร และยังเป็นสถานที่ที่ใช้ในการจัดพิธีสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีทางศาสนา พิธีแต่งงาน พิธีศพ และยังมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวซิกข์ด้วย โดยในทุก ๆ วันหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ชาวซิกข์จะเข้ามาสวดมนต์และอ่านคัมภีร์ รวมถึงทำงานอาสาสมัคร เช่น ชักรองเท้า เก็บรองเท้าให้กับผู้ที่มาที่วัด ทำอาหารแจกในโรงทาน ทำความสะอาดวัด เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ล้วนเป็นการรักษาวัฒนธรรมแบบชาวซิกข์-ปัญจาบปีนั่นเอง ขณะที่ย่านสีลม มีวัดวัดแขกสีลม เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมฮินดูทางตอนใต้ของ

รูปที่ 2 เอกสารบันทึกการเฉลิมฉลองครบรอบหกปีการก่อตั้งวัดแขกสีลม ซึ่งถูกเก็บไว้โดยครอบครัวของนันทพร ปีเลย์ ซึ่งมีคุณทวดเป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งวัดแขกสีลม

รูปที่ 3 ภาพจากการลงพื้นที่บริเวณสี่แยกบ้านแขก อาคารดังกล่าวคือ ISKCON TEMPLE ศูนย์สวดมนต์ของศาสนาฮินดู โดยเฉพาะผู้ที่บูชาพระกฤษณะเป็นหลัก ลานประกอบพิธีและเทวรูปอยู่บนชั้นสองและชั้นสามของอาคาร แบ่งห้องสองคูหาด้านล่าง ทำเป็นร้านอาหารมังสวิรัติน คอยให้บริการผู้ที่เดินทางมาทำพิธีในช่วงสุดสัปดาห์และวันที่มีพิธีสำคัญ

อีกเหตุผลประการสำคัญคือ แนวทางการใช้ชีวิตของชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ยังคงยึดรูปแบบหลายประการจากบ้านเกิดของบรรพบุรุษในรุ่นแรก และส่งต่อกันมาถึงรุ่นปัจจุบัน สอดคล้องกับลักษณะของคนพลัดถิ่นที่ระบุว่า ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองของบ้านเกิดเป็นสิ่งกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตในดินแดนใหม่ ชาวอินเดียพลัดถิ่นสามารถรักษาอัตตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติทางศาสนาได้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในรุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย เช่น ชาวซิกข์บางนิกายที่ยังคงโปกศรีษะและไม่ตัดผม หรือหญิงชาวอินเดียที่

เจิมหน้าผากด้วยผงแป้ง เช่น กรณีของสุริเยนทร์ ชาวไทย-ซิกซ์ที่สวมกำไลโลหะที่เรียกว่า “กะรา” หนึ่งในสิ่งของติดตัวของผู้ที่นับถือศาสนาซิกซ์ นอกจากนี้ ชาวอินเดียบางส่วนยังแต่งงานกับคนศาสนาเดียวกัน และเป็นการแต่งงานแบบจัดแจงโดยบิดามารดา (Arrange married) แต่เมื่อผ่านไปถึงสี่ถึงห้ารุ่น แนวปฏิบัติจะผ่อนคลายลง

รูปที่ 4 สุริเยนทร์ พงษ์อิทธิเดช สวมกำไลข้อมือเรียกว่า “กะรา”

เป็นหนึ่งในสิ่งของที่ชาวซิกซ์พกติดตัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของชาวไทยเชื้อสายอินเดียมีประเด็นสำคัญที่ไม่ตรงตามแนวคิดคนพลัดถิ่นของ William Safran โดยเฉพาะคนพลัดถิ่นมองว่าบ้านเกิดหรือมาตุภูมิคือบ้านที่แท้จริง และวันหนึ่งต้องหวนคืนกลับไป เนื่องจากกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียไม่ได้มองประเทศอินเดียเป็นดินแดนมาตุภูมิที่จะต้องหวนกลับไปอีกครั้ง และชาวอินเดียส่วนใหญ่ที่อพยพออกนอกประเทศในอดีตไม่ได้ต้องการกลับไปยังบ้านเกิด หลักฐานสำคัญคือการตั้งรกรากของชาวอินเดียที่ในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์กลุ่มคนไทยเชื้อสายอินเดียทั้งสามคน ทั้งหมดระบุว่าตนเองไม่ได้มีความต้องการที่จะเดินทางกลับประเทศอินเดีย เนื่องจากประเทศไทยเป็นบ้านของพวกเขา ส่วนครอบครัวในรุ่นแรกก็

เลือกที่จะไม่เดินทางกลับบ้านเกิดด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน ในกรณีของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง นันทพร ปีเลย์ เล่าว่า คุณปู่ทวด เป็นคนในบังคับของอังกฤษเข้ามาตั้งรกรากอยู่บริเวณสีลมในสมัยรัชกาลที่ห้า คุณปู่ทวดไม่ได้มีความประสงค์ที่จะเดินทางกลับบ้านเกิดแม้มีโอกาสก็ตาม เนื่องจากไม่มีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านเกิดแล้ว จึงตัดสินใจตั้งรกรากบริเวณสีลม โดยสมรสกับผู้หญิงไทยเชื้อสายมอญ (คุณย่าทวดของคุณนันทพร) และไม่เคยเดินทางกลับไปยังประเทศอินเดีย รวมถึง **กลุ่มคนพลัดถิ่นยังคงรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้อย่างต่อเนื่อง** ในประเด็นนี้ ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวว่ามีการรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดมาก-น้อยเพียงใด กรณีของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่หนึ่ง สุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช ชาวไทยเชื้อสายอินเดียเกิดจากบิดาชาวอินเดียที่ย้ายมาอยู่ประเทศไทยจากการสมรสกับมารดาชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ยังคงรักษาสายสัมพันธ์กับมาตุภูมิ โดยมีการเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อร่วมพิธีสำคัญของครอบครัว เช่น งานแต่งงานบุตรหลาน เป็นต้น แต่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการรักษาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสุริเยนทร์เคยเดินทางกลับอินเดียเมื่อประมาณสิบปีที่แล้ว และไม่ได้มีสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับญาติฝ่ายพ่อมากนัก ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง นันทพร ปีเลย์ ไม่มีแม้แต่ความทรงจำร่วมกับประเทศอินเดียและไม่เคยเดินทางกลับประเทศอินเดีย แม้ว่าบิดาของนันทพรจะได้มีโอกาสเดินทางไปยังอินเดียช่วงเวลาหนึ่ง แต่เหตุผลคือการไปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับพี่ชาย เพื่อพัฒนา

ทักษะของตัว
การศึกษาที่

โดยหลังจากสำเร็จ

รูปที่ 5 ภาพจากหนังสือรุ่นสมัยที่บิดาของนันทพร ปีเลย์และคุณลุง (พี่ชายของบิดา)
เมื่อเข้าเรียนที่ Loyola college ประเทศอินเดีย

และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สาม นเรศ จันทรดอภิมมีโอกาสได้เดินทางไปยังประเทศอินเดียที่เมืองกัลกัตตา เนื่องจากเข้าร่วมโครงการฝึกอาชีพ เพื่อเรียนรู้การทำอาหารอินเดียเป็นระยะเวลาสามปี ซึ่งไม่ใช่การเดินทางเพื่อรักษาสัมพันธ์กับมาตุภูมิหรือญาติที่อาศัยในประเทศอินเดีย

ทั้งนี้ ลักษณะคนพลัดถิ่นที่ระบุว่า **การปรับตัวเข้ากับดินแดนแห่งใหม่เป็นเรื่องยากสำหรับคนพลัดถิ่น และมักไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมของดินแดนใหม่ได้อย่างสมบูรณ์** กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียมองว่าตนได้รับการยอมรับจากสังคมของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากได้รับสิทธิไม่ต่างจากคนไทยคนอื่น ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ตนเคยผ่านประสบการณ์ที่ถูกมองอย่างไม่เข้าใจและเหมารวมมาบ้าง เช่นผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง นันทพร ปีเลย์ ในสมัยที่ศึกษาอยู่ในชั้นประถมของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร นันทพรมักถูกเพื่อนถามว่า “เป็นแขกทำไมกินหมู” สะท้อนการเหมารวมว่าคนอินเดียทุกคนต้องไม่กินหมู เพราะนับถือศาสนาอิสลาม หรือหลายครั้งที่มักจะถูกถามว่า “เป็นคนอินเดีย ทำไมพูดภาษาไทยชัดจัง” เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่นันทพรเป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู และสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาหลักภายในครอบครัว ซึ่งการปรับตัวในดินแดนใหม่เป็นเรื่องยากหรือง่ายอย่างไรนั้น เป็นประเด็นที่ต้องลงรายละเอียดโดยวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีการสมานลักษณะในหัวข้อถัดไป

3.2 การสมานลักษณะระหว่างชาวไทยเชื้อสายอินเดียและสังคมกรุงเทพมหานคร

กระบวนการสมานลักษณะตามแนวคิดของ ของ Milton Gordon มีทั้งหมดเจ็ดระดับ ได้แก่ ระดับที่หนึ่งการสมานลักษณะทางวัฒนธรรม และ ระดับที่สอง การสมานลักษณะทางโครงสร้าง ซึ่งในกรณีของชาวไทยเชื้อสายอินเดียจะหมายถึงการปรับตัวเข้าสู่การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดย

เริ่มต้นเรียนรู้ภาษา สังคม พิธีกรรม และรูปแบบวัฒนธรรมของไทย ซึ่งเป็นการสมานลักษณะในระดับที่หนึ่ง ก่อนที่จะค่อย ๆ สมานลักษณะเข้าสู่ระดับทางโครงสร้าง นั่นคือการเข้าร่วมกลุ่มคนไทย องค์กรในประเทศไทย ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ของไทย เมื่อชาวไทยเชื้อสายอินเดียสามารถปรับตัวในสองระดับแรกที่สำคัญแล้ว การสมานลักษณะในอีกห้าระดับที่ลึกซึ้งและเข้าใกล้ความเป็นคนไทยมากขึ้น จะเกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ ระดับที่สาม การสมานลักษณะผ่านการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Marital assimilation หรือ Amalgamation) ระดับที่สี่ การสมานลักษณะทางอัตลักษณ์ (Identity assimilation) เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมในดินแดนใหม่ ระดับที่ห้า การสมานลักษณะทางทัศนคติ (Attitude reception assimilation) ระดับที่หก การสมานลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral reception assimilation) เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มสังคมในดินแดนใหม่ปราศจากเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาใหม่ และ ระดับที่เจ็ด การสมานลักษณะของพลเมือง (Civic assimilation) เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยปราศจากความขัดแย้งเชิงค่านิยมและเชิงอำนาจกับสังคมในดินแดนใหม่²⁹ โดยระดับการสมานลักษณะทั้งหมดเจ็ดระดับ รู้จักกันในชื่อ “Gordon's Seven Stages of Assimilation” สามารถใช้เป็นมาตรวัดความเข้มข้นในการปรับตัวสู่สังคมไทยของชาวไทยเชื้อสายอินเดียในกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

ระดับที่หนึ่ง การสมานลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation หรือ Acculturation):

นับเป็นระดับการสมานลักษณะขั้นต้นที่มักเกิดขึ้นกับชาวต่างชาติที่อาศัยในดินแดนใหม่ ในกรณีของชาวไทยเชื้อสายอินเดียนั้น แม้จะไม่ได้เป็นชาวต่างชาติสำหรับประเทศไทยแล้ว แต่ก็ยังนับเป็นปลายทางของการสมานลักษณะจากบรรพบุรุษที่เดินทางเข้ามาในรุ่นแรก กรณีของ สุริเยนทร์ พงศ์อิทธิเดช สื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาหลักภายในครอบครัว โดยสื่อสารภาษาไทยกับมารดาและน้องสาว

²⁹ Feldmeyer, *The Classical Assimilation Model*.

ซึ่งมารดาเป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดีย แต่การสื่อสารกับบิดาใช้ภาษาฮินดีเป็นหลัก ร่วมกับภาษาอังกฤษ เนื่องจากบิดาเป็น “แขกนอก” หมายถึงชาวอินเดียที่เกิดและเติบโตในประเทศอินเดีย ก่อนที่จะสมรสกับมารดาและย้ายเข้ามาอยู่ประเทศไทยในภายหลัง จึงไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ สำหรับอาหารนั้น สุริเยนทร์เล่าว่าครอบครัวรับประทานทั้งอาหารอินเดีย อาหารไทย และอาหารอื่นๆ ที่นิยมรับประทานกันในกรุงเทพมหานคร และการนับถือศาสนานั้น ครอบครัวยึดถือศาสนาซิกข์ แต่ก็มีกรณีสืบเป็นไทยพุทธมากขึ้น โดยสุริเยนทร์เล่าว่า **“สมัยก่อนจำได้ว่าที่บ้านต้องเข้าวัดทุกอาทิตย์เลยครับ วัดซิกข์ตรงพาหุรัด จะไปกันทั้งครอบครัว ไปเจอเพื่อน เจอญาติ ไปทำพิธีทุกสัปดาห์ พอหลัง ๆ ก็เริ่มไม่เคร่งเหมือนเมื่อก่อนแล้ว จริง ๆ ทุกวันนี้ก็เข้าวัดไทย ไหว้พระอะไรแบบนี้ด้วย ก็ไหว้ทุกอย่างหมดเลย โดยปกติชาวซิกข์เขาก็จะนับถือเทพฮินดูด้วย ที่อินเดียก็เหมือนกัน”**

ขณะที่ นันทพร ปิเลย์ ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นภาษาเดียว ไม่มีการพูดภาษาทมิฬหรือภาษาฮินดี และไม่สามารถพูดได้ อีกทั้งนันทพรยังเรียนจบจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทำอาชีพด้านการเขียน-การแปล จึงไม่มีข้อสงสัยในความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันและใช้ประกอบอาชีพ ขณะที่ครอบครัวรับประทานทั้งอาหารไทยและอาหารอินเดีย นันทพรระบุว่า **“ตอนเด็ก ๆ คุณพ่อคุณแม่ทำแกงแขกให้กินบ้างค่ะ แต่สำหรับในบ้านก็จะมีผสมกัน ทั้งอาหารไทย จีน แขก สลับกันไป ผสมกันบ้างก็มี”** ในปัจจุบันนันทพรใช้ชีวิตกับคู่สมรสชาวไทย อาหารที่รับประทานจึงหนักมาทางอาหารไทยมากกว่า สำหรับการนับถือศาสนานั้น มีการนับถือแบบผสมผสานกันและมีการปฏิบัติตามความเชื่อแบบไทย-พุทธตามโอกาส บิดาของนันทพรนับถือศาสนาฮินดูตามบรรพบุรุษ ซึ่งมีส่วนในการก่อตั้งวัดแขกสีลมในอดีต โดยนันทพรเล่าว่า **“สมัยเด็ก ๆ อยู่บ้านที่สีลม คุณพ่อกับญาติ ๆ เขาก็จะทำพิธีไหว้เทพแบบฮินดูนะคะ เรา**

ก็จะตามเขาไปซื้อผลไม้ จัดของมาไหว้ทั้งที่บ้านแล้วก็มาไหว้อัมมาที่วัด (พระแม่มาลีอัมมันแบบทางรัฐทมิฬนาฑูของอินเดีย) ก็จะไหว้ทุกปีคะ หลัง ๆ มานี้ตรงวัดแขกคนเยอะมาก เขาเริ่มมาจองที่ตั้งศาลกัน เราก็ต้องรอช่วงที่คนไม่เยอะ พอคุณพ่อเริ่มมีอายุก็ไม่ค่อยได้ไหว้แล้วคะ เริ่มลดเหลือแต่ไหว้ที่บ้าน เพราะไม่มีคนช่วยจัดช่วยอะไร แล้วก็เลิกไหว้ไปเลย แต่ที่เองก็นับถืออัมมา ไหว้เทพฮินดูแล้วก็เข้าวัดไทย สวดมนต์ ไหว้พระแบบคนไทยปกติเลยคะ ก็จะไหว้หมด เทพแขก เทพจีน พระไทย”

ส่วนนเรศ จันทร์ดอกใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาฮินดีสื่อสารภายในครอบครัว จึงสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในระดับดีเยี่ยมและถือเป็นภาษาที่ใช้ตั้งแต่เกิด ส่วนการรับประทานอาหารนั้น ได้อิทธิพลจากการเกิดและเติบโตในเชียงใหม่มากที่สุด จึงคุ้นเคยกับอาหารเหนือมากที่สุด โดยเล่าว่า “จำได้ว่าตอนเด็ก ๆ ย้ายเข้ามากรุงเทพฯ ใหม่ ๆ ผมติดกินข้าวเหนียว ข้าวจี๊มาก ให้แม่หาซื้อให้กิน ไม่ยอมกินอย่างอื่นเลย” ในด้านการนับถือศาสนาฮินดูก็เป็นแบบผสมผสานกับความเชื่อทางพุทธและสังคมไทยเช่นกัน โดยสังเกตจากภายในร้านอาหาร “Bangkok Tadka” ของนเรศจะพบว่ามีพญานาคตั้งอยู่หน้าร้านและบนหิ้งพระมีการไหว้เจ้าแม่ นางกวัก โดยนเรศมักได้รับเทวรูป รูปปั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ จากเพื่อนชาวไทย เมื่อเห็นว่าตนกำลังจะเปิดกิจการ ซึ่งตนก็ไหว้บูชาตามเหมาะสม

รูปที่ 6 ร้านอาหาร “Bangkok Tadka” ของนเรศ จันทร์ตอกที่มีการถวายน้ำแดงให้เจ้าแม่นางกวัก การไหว้เทพฮินดู และรูปปั้นพญานาคในอ่างน้ำพุหน้าร้าน

ระดับที่สอง การสมานลักษณะทางโครงสร้าง (Structural assimilation): กระบวนการสมานลักษณะทางสังคมในระดับนี้ เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยพยายามพาตัวเองเข้าสู่โครงสร้างทางสังคมของดินแดนใหม่ ไม่ว่าจะเป็กลุ่มสังคมเช่น เพื่อน เพื่อนบ้าน ชมรมเพื่อทำกิจกรรม ไปจนถึงหน่วยงานองค์กร สถาบันที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดจะเกิดเป็นการหลอมรวม (Integrations) และทำให้กระบวนการสมานลักษณะแบบอื่นเกิดขึ้นตามมาในภายหลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในประเด็นดังกล่าว ชาวไทยเชื้อสายอินเดียอย่างสุริเยนทร์ สะท้อนความพยายามที่จะหลอมรวมกับสังคมไทย โดยมารดาของสุริเยนทร์เลือกให้บุตรชายและบุตรสาวเรียนโรงเรียนไทยตั้งแต่ประถมศึกษา เพราะต้องการให้มีเพื่อนชาวไทยและสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว โดยสุริเยนทร์เล่าว่า **“ก็มีชาวไทยเชื้อสายอินเดียหลายคนเหมือนกันครับ ที่พ่อแม่ส่งเรียนโรงเรียนนานาชาติตลอดตั้งแต่เด็ก ๆ โตขึ้นมาหน่อยก็ส่งกลับไปเรียนอินเดียหรือไปเรียนเมืองนอก ปรากฏว่าก็เป็นเรื่องยากสำหรับพวกเขาเหมือนกันในการสื่อสารภาษาไทย เพราะอยู่ที่บ้านก็พูดภาษาถิ่นกับพ่อแม่ อยู่โรงเรียนก็พูดภาษาอังกฤษ แต่ที่บ้านเรา แม่ให้เรียนโรงเรียนไทยเลย จะได้ไม่มีปัญหาตรงนี้ พอโตขึ้นมาหน่อยก็เรียนสารสนเทศ ซึ่งส่วนใหญ่่นักเรียนก็เป็นเด็กไทย”** เช่นเดียวกับนันทพร ปีเลย์ ที่เรียนในโรงเรียนไทยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา และซึมซับวิถีการปฏิบัติตน ค่านิยม จากกลุ่มเพื่อน ครู และการเล่าเรียนในระบบการศึกษาของไทย ซึ่งหล่อหลอมให้ทั้งนันทพรและสุริเยนทร์รู้สึกว่าเป็นคนไทยโดยแท้ เพียงแค่มีรูปร่างหน้าตาแบบชาวอินเดียและรากเหง้าบรรพบุรุษที่เดินทางมาจากต่างแดนเท่านั้น ตามทฤษฎีการสมานลักษณะของ Gordon ระบุไว้ว่า ยังมีการสมานลักษณะอีกห้าระดับที่มีความลึกซึ้ง ได้แก่ ระดับที่สาม การสมานลักษณะผ่านการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Marital assimilation หรือ

Amalgamation): การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ อธิบายปรากฏการณ์ที่สมาชิกจากชนกลุ่มน้อย แต่งงานกับสมาชิกของกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือหมายถึงชาวอินเดียจะพยายามแต่งงานกับคนไทยเพื่อหลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมกรุงเทพมหานคร นั้น เป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเท่าใดนัก และไม่อาจเหมารวมได้ว่าทุกการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ที่จะหลอมรวมเข้ากับสังคมกรุงเทพมหานครมากขึ้น อีกทั้งชาวอินเดียบางส่วนยังยึดถือการแต่งงานกับชาวอินเดียที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันหรือศาสนาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปในสมัยปัจจุบัน และชาวไทยเชื้อสายอินเดียมีอิสระในการเลือกคู่ครองมากขึ้น เช่น กรณีของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 สุริเยนทร์ พงษ์อิทธิเดช ในรุ่นของบิดามารดาของสุริเยนทร์ เป็นการสมรสโดยญาติผู้ใหญ่เป็นฝ่ายพูดคุยกดลงกันก่อน โดยมารดาของสุริเยนทร์เกิดและเติบโตในประเทศไทย เป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ส่วนบิดาเป็นชาวอินเดียโดยกำเนิด แต่ต่อมาในรุ่นของสุริเยนทร์ บิดามารดาไม่ได้ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดั้งเดิมอีกต่อไป โดยให้อิสระในการเลือกคู่ครองกับบุตรชายและบุตรสาว ซึ่งในอนาคตคู่สมรสอาจเป็นชนชาติใดก็ได้ ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง นันทพร ปิเลย์ สมรสกับชาวไทยเชื้อชาติไทย และย้ายบ้านออกไปไกลจากสีลมมากขึ้น จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นการแต่งงานที่ทำให้เกิดการสมานลักษณะเข้าสู่สังคมไทยมากขึ้น และ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สาม แต่งงานกับชาวอินเดียและย้ายเข้ามาอยู่ประเทศไทย ดังนั้น การแต่งงานข้ามเชื้อชาติเพื่อนำไปสู่การหลอมรวมนั้น ยังเกิดขึ้นอยู่บ้างขึ้นอยู่กับ การยึดถือ การปฏิบัติและโอกาสในชีวิต ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนตามที่ทฤษฎีระบุไว้ทั้งหมด หลังจากการสมรสข้ามเชื้อชาติ ตามทฤษฎีแล้ว William เชื่อว่าจะเกิดการสมานลักษณะทางความคิดมากขึ้น ทั้งในฝั่งของคนพลัดถิ่นและชนชาติในดินแดนใหม่

ผู้วิจัยมองว่า การสมานลักษณะตั้งแต่ระดับหนึ่งถึงระดับที่สาม เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายอินเดีย เพื่อที่จะสร้างความกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่สังคม ซึ่งจะสามารถ

ปรับตัวได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยในฝั่งของผู้พลัดถิ่นเป็นหลัก เช่น ความพยายามในการเรียนภาษาไทย โอกาสที่จะได้เข้าร่วมสมาคมภายใต้สถาบันต่าง ๆ หรือการตัดสินใจเลือกคู่สมรสชาวไทย เป็นต้น แต่การสมานลักษณะในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นหรือตั้งแต่ระดับที่สี่ เป็นต้นไป ของ Gordon's seven stages of assimilation มีคำอธิบายที่สื่อถึงมุมมองของฝั่งสังคมของดินแดนใหม่ที่มีต่อชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มคนพลัดถิ่นที่เข้ามา ดังนั้น การสมานลักษณะของกลุ่มชาวไทยเชื้อสาย อาศัยการปรับตัวร่วมด้วยของฝั่งสังคมไทยในกรุงเทพมหานคร โดยจะเห็นมุมมองของทั้งสองฝั่ง ในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับที่สี่ การสมานลักษณะทางอัตลักษณ์ (Identity assimilation) จะเกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมในดินแดนใหม่ ซึ่งสะท้อนผ่านคำสัมภาษณ์ของสุริเยนทร์ นันทพร และนเรศ ผู้ที่เกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานคร โดยทั้งคู่รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไทยแต่มีลักษณะภายนอกเหมือนคนอินเดียเท่านั้น ทั้งนี้ อัตลักษณ์หลายประการของคนในสังคมไทย มีความสอดคล้องกับชาวอินเดียอยู่ไม่น้อย เช่น การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ นอบน้อม เชื้อฟังกผู้ใหญ่ที่สะท้อนการมีลำดับชั้นในสังคมเอเชีย หรือความเชื่อทางศาสนาที่มีรากฐานแบบพหุธรรม เป็นต้น เป็นปัจจัยที่ทำให้การสมานลักษณะในระดับอัตลักษณ์เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว ขณะที่การสมานลักษณะ ระดับที่ห้า หรือ การสมานลักษณะทางทัศนคติ (Attitude reception assimilation) เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มสังคมในดินแดนใหม่ปราศจากอคติต่อชนกลุ่มน้อย ในประเด็นนี้ นันทพร และสุริเยนทร์ เปิดเผยว่า ในช่วงที่ตนเรียนอยู่ในสมัยประถมศึกษา จะมีเด็ก ๆ ในรุ่นเดียวกันแสดงความแปลกใจเมื่อได้มองรูปลักษณ์ภายนอก และแสดงความสงสัยว่าเป็นคนไทยจริงหรือไม่ เพราะหน้าตาเหมือนคนอินเดีย แต่เมื่อใช้เวลาด้วยกันระยะหนึ่งเพื่อน ๆ ก็จะเข้าใจและไม่รู้สึกกว่าชาวไทยเชื้อสายอินเดียเป็นชาวต่างชาติ ยิ่งในปัจจุบันเกิดกระแสการส่งเสริมความหลากหลายในสังคม ทำให้ชาวอินเดียในประเทศไทยมีพื้นที่ในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจต่อชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครได้มากขึ้น แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีอคติบางประการต่อชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครอยู่บ้าง โดยปติตตา คิมประโคน ระบุในงานเขียน “การสื่อสาร

ข้ามเชื้อชาติระหว่างคนไทยและคนไทยเชื้อสายอินเดีย” ว่า คนไทยยังคงมีอคติในทางลบต่อชาวอินเดีย โดยเฉพาะกลุ่มคนไทยที่ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับชาวอินเดียมาก่อนมักพิจารณาเหมารวมคนอินเดียจากลักษณะภายนอก เช่น เหมารวมว่าชาวอินเดียทุกคนนับถือศาสนาอิสลามและไม่รับประทานเนื้อหมู อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้ามองว่า อคติที่เกิดขึ้นบางประการต่อชาวอินเดีย มักไม่ได้เป็นเรื่องร้ายแรงเทียบเท่ากับการที่รัฐบาลไทยมองว่าเป็นภัยคุกคามทางการเมือง จนต้องใช้วิธีกำจัดหรือกีดกันชาวอินเดียออกจากสังคมไทย มีเพียงความขัดแย้งระดับปัจเจกบุคคลที่เกิดความไม่เข้าใจในความต่างของวัฒนธรรมมากกว่า ระดับที่ทัก **การสมานลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral reception assimilation)** เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มสังคมในดินแดนใหม่ปราศจากเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาใหม่ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคน ไม่มีใครพบว่าถูกเลือกปฏิบัติจากบุคคลหรือหน่วยงานใด ๆ ในกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย ได้รับสัญชาติไทยและมีบัตรประชาชนไทย จึงมีสิทธิ์การเป็นคนไทยตามกฎหมาย การเลือกปฏิบัติใด ๆ จากหน่วยงานหรือองค์กรจึงขัดต่อกฎหมาย ขณะที่กลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ก็ไม่เคยประสบกับเหตุการณ์การเลือกปฏิบัติจากคนไทยในกรุงเทพมหานคร เช่น กรณีที่เป็นที่รับรู้ในสาธารณะอย่างการเข้าร่วมประกวด Miss Universe Thailand ปี 2018 ของ “วีณา ปวีณา ซิงค์” สาวไทยเชื้อสายอินเดียที่มีสิทธิ์ในการเข้าร่วมประกวดตามกฎหมาย และได้รับการยอมรับจากแฟนคลับคนไทยในขณะนั้น หากสามารถชนะเข้าไปเป็นตัวแทนคนไทยในเวทีโลก 30 สำหรับในฝั่งของสังคมไทยนั้น การรวมชาวไทยเชื้อสายอินเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เป็นประโยชน์มากกว่าโทษ เช่น กรณีเล็ก ๆ อย่างการประกวดนางงามช้างต้นก็เป็นประเด็นที่สะท้อนการเอื้อประโยชน์ของกันและกัน

นอกจากนี้ ในสมัยที่ไทยจำเป็นต้องติดต่อกับชาวต่างชาติในยุคการค้าอาณานิคม มีหลักฐานปรากฏว่า

30“วีณา ปวีณา ซิงค์,” 2018, <https://www.thairath.co.th/entertain/news/1307367>.

ชาวอินเดียมักเข้ามาช่วยงานด้านการแปลภาษาในภาคส่วนต่าง ๆ เนื่องจากมีทักษะในการสื่อสารภาษาต่างชาตินอกจากชาวไทยในสมัยนั้น จวบจนปัจจุบัน ชาวอินเดียยังมีส่วนทำให้ธุรกิจและวิทยาการด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ของไทยค่อย ๆ เติบโตขึ้น เป็นต้น ดังนั้น ชาวอินเดียจึงได้รับการยอมรับและปราศจากการเลือกปฏิบัติ และในการสมานลักษณะขั้นสุดท้ายที่ William มองว่ามีความเข้มข้นในการสมานลักษณะสูงสุด ระดับที่เจ็ด คือการสมานลักษณะของพลเมือง (Civic assimilation): เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยปราศจากความขัดแย้งเชิงค่านิยมและเชิงอำนาจกับสังคมในดินแดนใหม่ การสมานลักษณะระดับดังกล่าวเกิดขึ้นในกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายอินเดียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อชาวไทยเชื้อสายอินเดียรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับสังคมไทยหรือสังคมกรุงเทพมหานคร ก็ย่อมมีค่านิยมไปในทิศทางเดียวกันกับคนไทยอื่น ๆ เช่น ค่านิยมการให้ความเคารพสถาบันกษัตริย์ของไทย ซึ่งจะเห็นได้ผ่านการร่วมพิธีถวายพระพร-เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งสำคัญของสมาคมของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร เช่น ในโอกาสสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี โดยสมาคมฮินดูสมา ซึ่งเป็นสมาคมผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในประเทศไทย จัดพิธีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ณ โบสถ์เทพมณเฑียร เขตพระนคร และพิธีสวดมนต์ขอพรที่วัดวิชฌุ เขตยานนาวา ขณะที่ศรีศรุสังข์สภา สถาบันศาสนาซิกข์แห่งประเทศไทย จัดพิธีดังกล่าว ณ ศาสนสถาน ศาสนาซิกข์รวมถึงสมาคมนามธารีสังคัตแห่งประเทศไทย31 อย่างไรก็ตาม แม้ชาวอินเดียที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยก็อาจรู้สึกถึงความเป็นพลเมืองได้ และแสดงออกถึงความสอดคล้องด้านความคิดเห็นทางการเมืองได้เช่นกัน ในกรณีของ “สาธิต เซกัล” นักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่ได้เข้าร่วมชุมนุมกับกปปส. (คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย

31 "5ศาสนาจัดพิธีถวายพระพรเฉลิมพระเกียรติในหลวง," 2559, <https://www.komchadluek.net/news/education/229388>.

ให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข)³² โดยในช่วงปี พ.ศ. 2556 เกิดกระแสการชุมนุมทางการเมืองในกรุงเทพมหานคร นายสาธิตก็ได้แสดงทรรศนะทางการเมืองในทิศทางเดียวกับกระแสความคิดเห็นของคนกรุงเทพมหานครในขณะนั้น

บทวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายอินเดียสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของบ้านเกิดไว้ได้ แม้จะเป็น รุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้า แล้วก็ตาม โดยการรักษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองของบ้านเกิดของคนรุ่นแรกๆ ที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร คนรุ่นแรกเหล่านี้ ได้พยายามสร้างศูนย์กลางและการรวมกลุ่มกับชุมชนชาวอินเดียโพ้นทะเลด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างศาสนสถานที่ทำให้ผู้คนเข้าไปปฏิบัติศาสนกิจและให้ลูกหลานเรียนรู้หลักปรัชญาของศาสนาที่เชื่อมโยงกับบ้านเกิด นอกจากนี้ยังมีการบันทึกเรื่องราว ความทรงจำ วิสัยทัศน์ ความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดไว้ และบอกเล่าสืบต่อกันในครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตาม ลักษณะการพลัดถิ่นของชาวไทยเชื้อสายอินเดียบางประการไม่ตรงกับกรอบแนวคิดของ Gordon ทั้งหมด โดยเฉพาะคนพลัดถิ่นมองว่าบ้านเกิดหรือมาตุภูมิคือบ้านที่แท้จริง และวันหนึ่งต้องหวนคืนกลับไป และการรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้อย่างต่อเนื่องนั้น อาจไม่เป็นจริงนัก เหตุผลหลักคือในความเป็นจริงชาวอินเดียรุ่นแรกๆ ที่เดินทางเข้ามาไม่ได้มีบ้านให้กลับและไม่ได้มีเครือข่ายให้รักษาสัมพันธ์ไว้กับบ้านเกิด รวมถึงคนไทยเชื้อสายอินเดียในปัจจุบันมองว่าประเทศไทยเป็นบ้านเกิด ไม่ใช่ประเทศอินเดีย ซึ่งประเทศอินเดียเป็นบ้านเกิดของคนในครอบครัวเท่านั้น เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นข้อมูลที่ยืนยันได้ว่าชาวอินเดียจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยหรือสังคมกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นบ้านใหม่ จึงเกิดความพยายามในการปรับตัวผ่านกระบวนการสมานลักษณะเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ ซึ่งบทวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียสามารถ

32 กองบรรณาธิการเนชั่น, ภาวะหัวใจไทย สาริต เซกัล (เนชั่นบุ๊กส์, 2015).

ปรับตัวจนสมานลักษณะกับสังคมกรุงเทพมหานครได้ตั้งแต่ระดับเริ่มต้น คือการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมไปจนถึงการเป็นพลเมืองของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าจะต้องใช้เวลายาวนานหลายชั่วอายุคนกว่าจะสมานลักษณะถึงขั้นสุดท้ายก็ตาม ขณะที่ฝั่งของสังคมไทยก็ได้รับประโยชน์จากการสมานลักษณะร่วมกับกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ทั้งสองฝั่งจึงสามารถปรับตัวเข้าหากันได้อย่างลงตัว ด้วยความสอดคล้องทางอัตลักษณ์หลายประการ

บทที่ 4

การรักษาอัตลักษณ์และการปรับตัวของชาวอินเดีย

ที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 โลกได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลังยุคสงครามเย็น ระเบียบโลกใหม่ มุ่งเน้นไปที่การแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดระบบทุนนิยมโลกที่สนับสนุนการค้าเสรีและความร่วมมือกันในทุกระดับรวมถึงระดับนานาชาติ การอพยพย้ายถิ่นของชาวอินเดียส่วนใหญ่ในช่วงหลังศตวรรษที่ 21 จึงเป็นไปเพื่อการแสวงหาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ กรุงเทพมหานครก็เป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและดึงดูดชาวต่างชาติให้เข้ามาลงทุน ซึ่งผู้ประกอบการชาวอินเดียและแรงงานทักษะชาวอินเดียก็ได้เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครเพื่อเติมเต็มในธุรกิจและอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษากลุ่มชาวอินเดียโพ้นทะเลกลุ่มนี้ จะทำให้เห็นว่าชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาหลังศตวรรษที่ 21 มีความคล้ายคลึงและความแตกต่างจากชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่ได้วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ไว้ในบทที่ 3 อย่างไรบ้าง

ในบทที่สี่นี้ ผู้วิจัยจะใช้ทั้งทฤษฎีคนพลัดถิ่นและทฤษฎีการสมานลักษณะเพื่อวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่สอง กลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ นับเป็น รุ่นที่หนึ่ง ที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ประเทศอินเดีย หรือเกิดและเติบโตในประเทศอินเดีย ก่อนที่จะเข้ามาอาศัยหรือพำนักอยู่ในกรุงเทพมหานครใน

ปัจจุบัน ใช้ชื่อแทนกลุ่มในสารนิพนธ์ฉบับนี้ว่า “กลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่” และผู้วิจัยได้ค้นพบว่า แม้ว่าลักษณะการย้ายออกจากศูนย์กลางไปยังดินแดนใหม่ตรงกับลักษณะของการย้ายถิ่นของชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ แต่เหตุผลในการพลัดถิ่นออกจากบ้านเกิดได้เปลี่ยนแปลงไปจากชาวอินเดียที่เดินทางมาก่อนศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่วนใหญ่ถูกบีบบังคับให้เดินทางออกจากบ้านเกิด และมักตรงกับ “แนวคิดคนพลัดถิ่นแบบคลาสสิก” ที่นักคิดส่วนใหญ่มองว่าบ้านเกิดของคนพลัดถิ่นถูกทำลายหรือถูกยึดครองไปแล้ว จึงไม่สามารถเดินทางกลับไปได้ ส่วนชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยหลังศตวรรษที่ 21 มักมีปัจจัยดึงดูดคือความก้าวหน้าในชีวิตที่สร้างได้ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับ “แนวคิดคนพลัดถิ่นแบบสมัยใหม่” ที่การพลัดถิ่นไม่ได้เกิดขึ้นจากการถูกบังคับและคนพลัดถิ่นไม่ได้เป็นเหยื่ออีกต่อไป แต่เป็นการพลัดถิ่นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ เช่นการเดินทางข้ามแดนเพื่อแสวงหาความเจริญ การประกอบอาชีพ หรือเหตุผลทางเศรษฐกิจ โดยมนต์ชัย ผ่องศิริ และมณีนมัย ทองอยู่ระบุไว้ในงานเขียน “คนเข้าเมืองทั่วไปหรือคนพลัดถิ่น?: การต่อรองนิยามตัวตนของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย” ว่า

คนพลัดถิ่นแบบสมัยใหม่ ให้ความสำคัญกับปรัชญา “เจตจำนงเสรี” (free will) เปรียบเสมือนการเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่มนุษย์แสวงหาความรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ลักษณะสำคัญของยุคนี้คือ กล้าที่จะใช้ความเข้าใจของตนเอง คนพลัดถิ่นตามกระบวนทัศน์นี้จึงไม่จำเป็นต้องถูกบังคับหรือถูกกำหนดเท่านั้น แต่ไปรวมถึงความสมัครใจด้วย ดังนั้น แม้ว่าคนพลัดถิ่นที่ไม่ได้มุ่งมั่นจะกลับบ้าน แต่หากพวกเขายังคง

รักษาสายสัมพันธ์กับมาตุภูมิที่ยึดโยงบ้านหรือรากเอาไว้ได้ พวกเขาก็ยังคงจัดว่าเป็นคน

พลัดถิ่น³³

บทสัมภาษณ์กลุ่มชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ “แนวคิดคนพลัดถิ่นแบบสมัยใหม่” ตรงที่การเดินทางอพยพออกจากบ้านเกิดเป็นเจตจำนงเสรี มิได้มีการบีบบังคับด้วยความรุนแรง ซึ่งจะแสดงให้เห็นผ่านการวิเคราะห์ชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามา กรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดลักษณะคนพลัดถิ่น 7 ประการในหัวข้อถัดไป

4.1 วิเคราะห์ลักษณะชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ตามกรอบทฤษฎีคนพลัดถิ่น

เมื่อนำบทสัมภาษณ์ของกลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่มาเปรียบเทียบกับลักษณะการพลัดถิ่นของ William Safran ทั้งหมดเจ็ดประการ พบว่า ลักษณะของชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่นั้น ตรงตามลักษณะของคนพลัดถิ่นมากกว่ากลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย และแทบไม่สูญเสียอัตตลักษณ์ของชาวอินเดียมากนัก เนื่องจาก กลุ่มคนพลัดถิ่นเผชิญการโยกย้ายออกจาก “ศูนย์กลาง” ไปยัง “ดินแดนใหม่” ในบริบทนี้ สามารถตีความว่าศูนย์กลางของผู้พลัดถิ่นหมายถึง “บ้านเกิด” ซึ่งอยู่ในประเทศอินเดีย และสถานที่แห่งใหม่คือ “กรุงเทพมหานคร” ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมีต้นทางและปลายทางของทั้งสองดินแดนที่ชัดเจนและต่างมีสาเหตุในการเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่ง สุนิตา นายร์ เกิดและเติบโตในเมืองกัลกัตตา (Kolkata) เมืองหลวงของรัฐเบงกอล (Bangal) ประเทศอินเดีย (ศูนย์กลาง) ก่อนจะเดินทางเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ โดยแต่งงานกับสามีชาวไทยเชื้อสายอินเดีย โดยเริ่มแรกเดินทางเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นบ้านเกิดของสามี เพื่อทำ

³³ มนต์ชัย ผ่องศิริ และ มณีมัย ทองอยู่, "คนเข้าเมืองทั่วไปหรือคนพลัดถิ่น?: การต่อรองนิยามตัวตนของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย," *Journal of Mekong Societies* 2 (2556).

เอกสารเดินทางต่อไปยังประเทศอื่น ด้วยโอกาสการทำงานของสามีเปลี่ยนไปจึงตัดสินใจอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่และเปิดร้านอาหาร ต่อมาย้ายไปอยู่ทางภาคใต้ตามครอบครัวของสามี จนกระทั่งปัจจุบันตัดสินใจตั้งรกรากในกรุงเทพมหานคร บริเวณซอยจรัญสนิทวงศ์ 11 ซึ่งเป็นชุมชนชาวอินเดีย ขนาดย่อมและบ้านของแม่สามีอยู่ในบริเวณดังกล่าวด้วย จึงอาจเรียกโดยรวมว่าประเทศไทยเป็นดินแดนใหม่ของสุณีตา ขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง มุพลีห์ ไทก้า เดินทางมาจากเมือง บังกาลอร์ (Bangalore) เมืองหลวงของรัฐรัฐกรณาฏกะ (Karnataka) ทางภาคใต้ของอินเดีย (ศูนย์กลาง) โดยแรกเริ่ม เดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานคร (ดินแดนใหม่) เพื่อมาทำงานให้กับเครือญาติชาวอินเดียที่ ทำธุรกิจค้าอัญมณีในประเทศไทย ต่อมามุพลีห์เริ่มสร้างกิจการค้าอัญมณีส่วนตัวและตัดสินใจตั้งรกรากในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันพำนักอยู่บริเวณถนนพระราม สามและมีร้านค้าอยู่ในอาคาร Jewelry Trade Center ในแขวงสี่พระยา กรุงเทพมหานคร และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สาม อาชูทัช มิชรา เดินทางมาจากเมืองนาคปุระ (Nagpur) รัฐมหาราษฏระ (Maharashtra) ทางตะวันตกของประเทศอินเดีย (ศูนย์กลาง) โดยเริ่มต้นเข้ามาในประเทศไทยเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ในมหาวิทยาลัยสยาม และพำนักอยู่ในหอพักใกล้กับสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร (ดินแดนใหม่) เมื่อจบการศึกษา อาชูทัชเซ็นสัญญาทำงานกับมหาวิทยาลัยในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานฝ่ายต่างประเทศ ประจำมหาวิทยาลัยสยามจนถึงปัจจุบัน

เมื่อกลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่เกิดและเติบโตในประเทศบ้านเกิด ย่อมมีความทรงจำและเรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนมาตุภูมิ เนื่องจากช่วงชีวิตส่วนใหญ่เกิดและเติบโตในประเทศอินเดีย จึงสามารถ **บันทึกเรื่องราว ความทรงจำ วิสัยทัศน์ไว้ได้เป็นอย่างดี** แต่ในประเด็นของการบันทึกความเจ็บปวดของบ้านเกิดนั้น มีความแตกต่างกับกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียอย่างสิ้นเชิง โดยชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ไม่ได้รับผลกระทบจากสงคราม ความรุนแรง หรือการยึดครองดินแดน แต่เมื่อกล่าวถึงหัวข้อความ

เจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดมักนึกถึงในเชิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติอินเดีย รวมถึงประเด็นพิพาททางประวัติศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละพื้นที่ ชาติพันธุ์ ศาสนา ก็มีเรื่องเล่าถึงความเจ็บปวดที่แตกต่างกันออกไป เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์รับรู้ว่าในประวัติศาสตร์นั้น อินเดียตกอยู่ภายใต้อนาธิปไตยของอังกฤษ ความเจ็บปวดในการแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น แต่อาจไม่ได้จดจำว่าคนในครอบครัวต้องเผชิญความเจ็บปวดอย่างไร จากความรุนแรงเหล่านั้น นอกจากนี้ **กลุ่มชาวอินเดียที่เพิ่งเข้ามาใหม่ ยังคงรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้อย่างต่อเนื่อง** ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน มีการรักษาสัมพันธ์กับบ้านเกิดที่แตกต่างกัน โดยสุนีตา นายัร ยังคงติดต่อกับเครือญาติ แต่ไม่ได้มีโอกาสเดินทางกลับไปร่วมงานมงคลของครอบครัวในอินเดีย เนื่องจากติดธุระเรื่องการทำงานในกรุงเทพมหานครและติดตามข่าวสารของประเทศอินเดียอยู่บ้าง ขณะที่มูพลีห์ ไทก้า แม้ภรรยาและบุตรจะอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ก็ยังมีญาติและเพื่อนอยู่ในอินเดียจำนวนมาก มีโอกาสได้เดินทางกลับไปยังประเทศอินเดียมาก แต่ปัจจุบันไม่ได้เดินทางกลับไปบ่อยเท่าช่วงแรกที่เดินทางมาประเทศไทย ส่วนอาชูทัช มิชรา มีการติดต่อกับครอบครัวและเครือญาติในอินเดียแบบแนบแน่น โดยอาชูทัชเล่าว่า ช่วงนี้ (ช่วงเก็บข้อมูลสารนิพนธ์) เกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ตนต้องคอยติดตามรายงานสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีความเป็นห่วงครอบครัว อีกทั้งต้องสอบถามเพื่อนที่อาศัยในระแวกเดียวกันเพื่อต้องการข้อมูลการรับวัคซีนให้กับครอบครัว นอกจากนี้ ในช่วงเวลา 5 ปีที่อาศัยในกรุงเทพมหานครมีการเดินทางกลับบ้านเกิด 1 ครั้ง ซึ่งตั้งใจจะเดินทางกลับไปเยี่ยมครอบครัวบ่อยกว่านี้ แต่ไม่สามารถทำได้จากมาตรการปิดชายแดนเพื่อลดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 นอกจากนี้ **ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองของบ้านเกิดเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตชาวอินเดียที่ในดินแดนใหม่** เช่น การนับถือศาสนาอิสลามของมูพลีห์ ไทก้า การนับถือศาสนาฮินดูและการรับประทานอาหารมังสวิรัตของอาชูทัช มิชรา สะท้อนการใช้ชีวิตแบบเดียวกับเมื่อตอนอาศัยอยู่ในบ้านเกิด อีกทั้งวิถีชีวิตของชาวอินเดียบางส่วนก็ยังเป็นแบบเดียวกับที่บ้านเกิด เห็นได้จาก

การเปิดร้านสะดวกซื้อ Merhaba Fresh Mart ที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคของนำเข้าจากประเทศอินเดีย ไม่ว่าจะเป็นอาหารสำเร็จรูปหรือวัตถุดิบและของใช้ในชีวิตประจำวัน ที่มีไว้ตอบสนองความต้องการของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

รูปที่ 7 บรรยากาศภายใน Merhaba Fresh Mart ร้านขายสินค้าอุปโภค บริโภค นำเข้าจากทวีปเอเชียใต้ของมูฟลิห์ ไทก้า

หนึ่งในลักษณะคนพลัดถิ่นที่ Safran ระบุไว้คือ การปรับตัวเข้ากับดินแดนแห่งใหม่เป็นเรื่องยากสำหรับคนพลัดถิ่น ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ถามคำถามกลุ่มคนอินเดียที่เพิ่งเข้ามาใหม่ว่า “ท่านเผชิญอุปสรรคใดในการอาศัยอยู่ในสังคมของคนไทยในกรุงเทพมหานคร” ส่วนใหญ่มักมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารเนื่องจากไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ส่วนสุนิตา นายร์ สมรสกับชาวไทยเชื้อสายอินเดียและได้เรียนสื่อสารภาษาไทย ซึ่งใช้เวลาประมาณสามปีกว่าจะสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว อีกประเด็นเรื่องอาหารสำหรับชาวอินเดียที่รับประทานมังสวิรัต เนื่องจากสังคมคนไทยส่วนใหญ่รับประทานเนื้อสัตว์ ผู้วิจัยมองว่านี่คือความยากลำบากสำหรับชาวอินเดียในสังคมไทย แต่โดยรวมแล้ว กลุ่มคนอินเดียที่เข้ามาใหม่มองว่าการปรับตัวในสังคมไทยนั้นไม่ใช่เรื่องยาก เพราะไม่ได้พบ

อุปสรรคหรือปัญหาในการใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานคร อีกทั้ง ชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่มีชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครและศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว ซึ่งชาวอินเดียกลุ่มนี้เข้ามาเป็นสมาชิกของชุมชนและศูนย์กลางเหล่านั้นด้วยประเด็นดังกล่าว การปรับตัวในกรุงเทพมหานครจึงไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่คิด ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ชัดในกรณีของมุพลีห์ ไทก้า ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งยังเดินทางมาจากทางตอนใต้ของอินเดีย ซึ่งครอบครัวเป็นชาวทมิฬ (Tamil) มุพลีห์ได้มีการรวมกลุ่มกับชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร และเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอที่มัสยิดกรุงเทพ ซึ่งก่อตั้งและกำกับดูแลโดยสมาคมมุสลิมทมิฬในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีการช่วยงานและบริจาคเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของสมาคมและมัสยิดอย่างต่อเนื่อง จึงอาจเรียกได้ว่ามีส่วนในการสถาปนาศูนย์กลางวัฒนธรรมของบ้านเกิดขึ้นมา

รูปที่ 8 มัสยิดกรุงเทพและ Tamil Muslim association in Thailand

ทั้งนี้ ชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 ยังคงมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นกับบ้านเกิด เนื่องจาก พวกเขา มองว่าบ้านเกิดหรือมาตุภูมิคือบ้านที่แท้จริง และวัน

หนึ่งต้องหวนคืนกลับไป โดยผู้วิจัยได้ถามคำถามเกี่ยวกับการวางแผนอนาคตว่าจะเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดหรือไม่ สุนีตา นายัร ระบุว่า ตนและสามีได้พูดคุยกันถึงเรื่องการกลับไปอยู่อินเดีย ในระหว่างการวางแผนครอบครัวช่วงแรก และตัดสินใจร่วมกันว่าจะไม่เดินทางกลับไปอยู่อินเดียแบบถาวรแล้ว เนื่องจากบ้านเกิดของสามีอยู่ประเทศไทยและสุนีตาก็สามารถปรับตัวเข้ากับวิถี ชีวิตในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี สำหรับมูฟลิห์ ไทก้า เล่าว่าเธอได้ซื้อบ้านอยู่บนถนนพระรามสาม แล้วและไม่มีแผนจะเดินทางกลับอินเดียในเวลานี้ และอาชีพของตนคือผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีและร้านสะดวกซื้อสินค้านำเข้าจากเอเชียใต้ ซึ่งมีหน้าร้านอยู่ในประเทศไทย อีกทั้งครอบครัวของตนประกอบด้วยภรรยาชาวอินเดีย และบุตรสองคนก็เกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันบุตรทั้งสองคน เดินทางไปต่างประเทศเพื่อทำงานและศึกษาต่อ ตนจึงไม่จำเป็นต้องกลับไปยังอินเดียเพื่ออาศัยอยู่กับครอบครัวแบบนักธุรกิจในแวดวงเดียวกัน และอาชูทัช มิชรา ตอบคำถามว่าแผนการอาศัยอยู่ในประเทศไทยหรือเดินทางกลับประเทศอินเดีย ยังมีความไม่แน่นอน เนื่องจากอาชูทัชทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ โดยเซ็นสัญญาการทำงานรายปีกับมหาวิทยาลัยสยาม ส่วนตัวแล้วต้องการต่อสัญญาการทำงานอีกสักพัก แต่ก็วางแผนสำรองไว้ว่าอาจขอทุนการศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหางานอื่นไปด้วย อย่างไรก็ตาม ครอบครัวทั้งหมดของตนอาศัยอยู่ในประเทศอินเดีย ผู้วิจัยจึงมองว่า อาชูทัชมีโอกาสที่จะเดินทางกลับบ้านเกิดและไม่ได้ตั้งใจจะอาศัยอยู่ถาวรแบบผู้ให้สัมภาษณ์อีกสองคน

4.2 การสมานลักษณะระหว่างชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 และสังคมกรุงเทพมหานคร

แม้ว่ากลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ จะใช้เวลาอาศัยอยู่ในประเทศไทยน้อยกว่าในประเทศบ้านเกิด แต่กรุงเทพมหานครก็ถือเป็นสังคมใหม่ที่ชาวอินเดียต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถปรับตัวให้กับผู้คนในดินแดนใหม่แห่งนี้ หากต้องการวิเคราะห์ว่าชาวอินเดียกลุ่มนี้มีการสมานลักษณะเข้ากับสังคม

กรุงเทพมหานครมาน้อยเพียงใด ก็สามารถใช้ทฤษฎีการสมานลักษณะของ Milton Gordon โดยนำ บทสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับระดับการสมานลักษณะทั้งหมดเจ็ดระดับ หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Gordon's seven stages of assimilation” จะเห็นได้ว่า การสมานลักษณะของชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่เกิดขึ้นได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครค่อนข้างสั้น และไม่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการยอมรับจากผู้คนในกรุงเทพมหานครเพื่อที่จะอาศัยอยู่แบบระยะยาว แต่ก็ยังสามารถเห็นการสมานลักษณะในแต่ละระดับได้ ดังนี้

ระดับที่หนึ่ง การสมานลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation หรือ Acculturation):

ในระดับนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสามคน มีความเข้มข้นในการสมานลักษณะแตกต่างกัน สุนิตา นายัร เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวตามวัฒนธรรมไทยได้อย่างดีที่สุด เธอสามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว เนื่องจากครอบครัวของสามีสื่อสารภาษาไทยและสนับสนุนให้เธอเรียนพูด อ่าน เขียนภาษาไทยเพื่อใช้ในการสื่อสารในดินแดนใหม่ เนื่องจากต้องการตั้งรกรากในประเทศไทยต่อไป โดยสุนิตาเล่าว่า **“ฉันเรียนภาษาไทยก็เลยพูดได้ ฉันเรียนเพราะพี่สาวเขา (พี่สะใภ้ชาวไทยเชื้อสายอินเดีย) บอกว่าให้เรียน มีอะไรจะได้ช่วยเขา (สามี) ได้ ตอนนี้ก็พูดแต่ภาษาไทยแล้ว พูดกับลูกค้า พูดกับลูกน้อง พูดได้ อ่านได้ เขียนได้นิดหน่อยเพราะไม่ค่อยได้เขียนเท่าไร”** ในกรณีของสุนิตาสะท้อนกระบวนการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเธอพยายามเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่คนกรุงเทพมหานครใช้เป็นส่วนใหญ่ โดยใช้เวลาเรียนอย่างจริงจังประมาณหนึ่งปีถึงสองปี ก่อนที่จะพูดได้อย่างคล่องแคล่ว ส่วนการรับประทานอาหารนั้น เป็นแบบผสมเหมือนชาวไทยเชื้อสายอินเดีย คือ รับประทานอาหารทั้งอาหารอินเดีย อาหารไทย และอาหารที่หาได้ในกรุงเทพมหานคร สุนิตาเล่าว่า ติดรับประทานอาหารไทยมากกว่าด้วยซ้ำ แม้ว่าที่บ้านจะเปิดร้านอาหารอินเดียก็ตาม **“ฉันชอบกินอาหารไทยมากกว่าแล้วตอนนี้ ชอบกินส้มตำ กินบ่อยมาก เพราะคิดว่าอาหารไทยมันเบากว่า**

อาหารอินเดีย” และในประเด็นของการนับถือศาสนา แต่เดิมสุนันทานับถือศาสนาฮินดู หลังสมรสและย้ายมาอยู่ประเทศไทย ก็มีการนับถือแบบผสมผสานมากขึ้น ตามที่ครอบครัวของสามีนับถือ เช่น การบูชาเจ้าแม่ นางกวัก เป็นต้น, คนที่สอง มุพลีห์ ไทก้า ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ แม้จะอาศัยอยู่กรุงเทพมหานครมานานกว่า 18 ปี เนื่องจากธุรกิจที่ทำมักอาศัยการสื่อสารกับชาวต่างชาติมากกว่า ในส่วนที่ต้องติดต่อกับลูกค้าคนไทย ส่วนใหญ่คนไทยที่เป็นหุ้นส่วนจะสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ส่วนการรับลูกค้าไทยหน้าร้านจะมีลูกจ้างชาวอินเดีย ชาวเนปาล ชาวพม่าและชาวไทยสื่อสารภาษาไทยเป็นหลัก อีกทั้งมุพลีห์ยังแต่งงานกับหญิงมุสลิมอินเดียด้วยกัน จึงไม่ได้มีความจำเป็นที่ต้องสื่อสารภาษาไทยในครอบครัว ขณะที่การรับประทานอาหาร มีการปรับมารับประทานอาหารไทยน้อยมาก เนื่องด้วยตนมีความเคร่งครัดในการรับประทานอาหารฮาลาล อีกทั้งภรรยายังเป็นผู้ทำอาหารอินเดีย อาหารท้องถิ่นของทางใต้ของอินเดียให้รับประทานเป็นหลัก หากรับประทานในร้านอาหาร ก็จะเลือกร้านอาหารอิสลามเท่านั้น จึงรับประทานอาหารไทยน้อยที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทุกคน ส่วนการพบปะสังสรรค์หรือการร่วมพิธีทางศาสนาก็มักเป็นเพื่อนชาวอินเดียที่ทำธุรกิจด้วยกัน หรือพบปะกันที่มัสยิด ซึ่งมุพลีห์ใช้ภาษาทมิฬและภาษาอังกฤษในการสื่อสารเป็นหลักแม้จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย และคนที่สาม อาชูทัช มิชรา ทำงานในตำแหน่งติดต่อประสานงานต่างประเทศของมหาวิทยาลัยสยาม ภาษาอังกฤษจึงเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร แม้ว่าก่อนหน้านี้จะศึกษาที่มหาวิทยาลัยสยาม ก็เป็นการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติจึงไม่ได้มีการเรียนภาษาไทยอย่างจริงจัง แต่ระหว่างการสัมภาษณ์ อาชูทัชแสดงให้เห็นว่าสามารถจำภาษาไทยได้เป็นบางคำเพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น **“สวัสดีครับ”, “ขอบคุณครับ”, “กินแต่ผัก”** เป็นต้น ขณะที่การรับประทานอาหารของอาชูทัช แต่เดิมรับประทานอาหารมังสวิรัติตามความเชื่อทางศาสนาฮินดู แต่เนื่องจากประเทศไทยหาอาหารมังสวิรัตินี้รับประทานค่อนข้างยาก ตอนนี้นำจึงมีการปรับลดความเคร่งของการกินมังสวิรัตินี้ไปบ้าง ขณะที่การเดินทางไปประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดฮินดูในกรุงเทพมหานครหรือการ

เข้าวัดไทยไม่ได้อยู่ในความสนใจของอาชูทซ์ จึงแทบไม่มีการสมานลักษณะมาปฏิบัติแบบไทยพุทธแต่อย่างใด

หากนำทวิเคราะห์ในระดับการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมจะเห็นว่ากลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมในด้านการใช้ภาษา การรับประทานอาหาร และการนับถือศาสนาอยู่บ้าง แต่ความเข้มข้นของการปรับตัวนั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละคนและสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับให้แต่ละคนปรับตัว เช่น การสื่อสารภาษาไทยกับครอบครัวใหม่ เป็นต้น รวมถึงวิถีชีวิตที่ยึดถือมาก่อนหน้า เช่น การนับถือศาสนาที่เคร่งครัด ส่วนการปรับตัวใน **ระดับที่สอง การสมานลักษณะทางโครงสร้าง (Structural assimilation)** ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อชาวอินเดียพยายามปรับตัวเข้ากับสังคมไทย ด้วยการเข้ากลุ่มสังคมต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพื่อนไม่เป็นทางการ การเข้าชมรม สมาคม รวมถึงหน่วยงาน องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อหรือเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ ก็ทำให้เกิดการหลอมรวม (Integration ระหว่างชาวอินเดียโพ้นทะเลและชาวไทย สำหรับกลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ทั้งสามคน มีการเข้ากลุ่มสังคมของไทย โดยสุนีตา นายร์ แต่งงานกับสามีชาวไทยเชื้อสายอินเดีย จึงเริ่มต้นเข้าสังคมกับครอบครัวของสามีตั้งแต่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย มุฟลิห์ ไทก้า ผู้ประกอบการชาวอินเดียที่มีลูกค้าและหุ้นส่วนเป็นคนไทยในกรุงเทพมหานคร จึงอยู่ในวงการธุรกิจที่มีชาวไทยร่วมด้วย อาชูทซ์ มิชรา เข้าศึกษาและทำงานต่อในมหาวิทยาลัยสยาม และได้รู้จักเพื่อนชาวไทยโยเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน คณาจารย์ และเพื่อนร่วมงานในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังพยายามทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ ๆ ที่เป็นชาวไทยเพื่อรวมกลุ่มท่องเที่ยวสังสรรค์ในเวลาว่าง

เมื่อกลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่เข้าสู่กระบวนการสมานลักษณะระดับโครงสร้างทั้งสามคน ตามทฤษฎีการสมานลักษณะระบุว่า จะเกิดกระบวนการสมานลักษณะที่ลึกซึ้งขึ้นอีกห้าระดับตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการสัมภาษณ์พบว่า กระบวนการที่เกิดขึ้นตามมาในกลุ่มนี้มีเพียงประการ

เดียวเท่านั้น คือ **ระดับที่สาม การสมานลักษณะผ่านการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Marital assimilation หรือ Amalgamation):** ซึ่งพบในกรณีของสุนีตา นายัรมา ที่แต่งงานกับชาวไทยเชื้อสายอินเดีย และค่อย ๆ ปรับตัวใช้ชีวิตแบบคนไทยมากขึ้นหลังจากแต่งงานมา 20 ปี กรณีนี้จึงตรงกับกระบวนการสมานลักษณะในระดับนี้มากที่สุด แต่ในกรณีของมูฟลิห์ ไทก้า แต่งงานกับภรรยาชาวอินเดียหลังจากที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว เนื่องจากชาวอินเดียส่วนใหญ่ยังไม่นิยมการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ พวกเขา มักจะแต่งงานกับคนศาสนาเดียวกันหรือชาติพันธุ์เดียวกัน ผ่านการจับคู่โดยพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม กระบวนการสมานลักษณะในชั้นอื่น ๆ ได้แก่ **ระดับที่สี่ การสมานลักษณะทางอัตลักษณ์ (Identity assimilation), ระดับที่ห้า การสมานลักษณะทางทัศนคติ (Attitude reception assimilation), ระดับที่หก การสมานลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral reception assimilation)** ไม่ปรากฏชัดเจนในบทสัมภาษณ์ของทั้งสามคน ส่วนการสมานลักษณะขั้นสุดท้าย **ระดับที่เจ็ด การสมานลักษณะของพลเมือง (Civic assimilation)** ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากทั้งสามคนยังมีสัญชาติเป็นชาวอินเดียและมองว่าตนเองเป็นชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ จึงไม่อาจสมานลักษณะกันในระดับที่สี่ หรือการสมานลักษณะทางอัตลักษณ์จนสร้างรู้สึกเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันทางสังคมได้ ขณะที่สังคมไทยมองว่าชาวอินเดียกลุ่มนี้เป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาในกรุงเทพมหานครเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลไทยอนุญาตให้มีการพำนักอาศัยของชาวต่างชาติเพื่อการทำธุรกิจหรือทำงาน จึงอาจมองได้ว่าคนกลุ่มนี้เข้ามาช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ จึงไม่เกิดการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ ในระดับการสมานลักษณะขั้นต่อไปนั่นเอง

บทวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 รักษาอัตลักษณ์ของบ้านเกิดไว้ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าบางคนจะอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาราว 20 ปี เหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวอินเดียกลุ่มนี้ยังคงอัตลักษณ์ไว้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก

พวกเขามองว่าประเทศอินเดียเป็นบ้านเกิดที่แท้จริง แม้แผนการเดินทางกลับมาตุภูมิจะมีความไม่แน่นอนก็ตาม อีกทั้งยังสามารถจดจำเรื่องราวในช่วงที่อาศัยอยู่ในประเทศอินเดียได้เป็นอย่างดี รักษาความทรงจำเกี่ยวกับบ้านเกิด และมีวิสัยทัศน์ต่อการใช้ชีวิตไปในทิศทางเดียวกับสังคมบ้านเกิด เช่น การปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด แม้สังคมในดินแดนใหม่เป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาต่างจากตน การรับประทานอาหารมังสวิรัต แม้จะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากในการหาอาหารมังสวิรัตได้ รับประทานทุกมื้อ และการแต่งงานกับชาวอินเดียด้วยตนเอง นอกจากนี้ ชาวอินเดียกลุ่มนี้สามารถรักษาความสัมพันธ์กับบ้านเกิดไว้ได้อย่างเหนียวแน่น มีการติดต่อกับครอบครัวและเครือญาติที่อาศัยอยู่ในอินเดียอย่างสม่ำเสมอ และมองว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อไปเยี่ยมครอบครัวและร่วมงานสังสรรค์ ร่วมพิธีสำคัญ เป็นต้น สาเหตุสำคัญประการสุดท้ายคือชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่บางส่วนยังคงร่วมสถาปนาศูนย์กลางชุมชนที่เป็นตัวแทนของบ้านเกิดเอาไว้ เช่น การร่วมก่อตั้งสมาคมฯ และบางส่วนมีการศึกษาศูนย์กลางดั้งเดิมที่มีมาก่อนแล้ว เช่น การเดินทางไปไหว้พระในวัดฮินดู เป็นต้น ขณะที่การสมานลักษณะเข้าสู่สังคมไทยของชาวอินเดียกลุ่มนี้ ปรากฏให้เห็นว่าการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมอยู่บ้างและมีการสมานลักษณะทางโครงสร้างในระดับการเข้าสังคมเล็กน้อยตามความจำเป็น ทำให้กระบวนการสมานลักษณะขั้นอื่น ๆ ไม่เกิดขึ้นกับชาวอินเดียกลุ่มนี้ มีเพียงบางส่วนที่มีการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นตามมา หากชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่กลุ่มนี้ตัดสินใจตั้งรกรากในกรุงเทพมหานครโดยมีครอบครัวใน รุ่น ต่อ ๆ ไปค่อย ๆ ปรับตัวเข้าสู่สังคมไทยมากขึ้น

บทที่ 5 สรุป

การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร

จากการค้นคว้าอิสระในหัวข้อ “การสมานลักษณะของชาวอินเดียพลัดถิ่นในกรุงเทพมหานคร”

พบว่าชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครก็สามารถดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของบ้านเกิดได้อย่างดี ผ่านการสร้างชุมชนที่ชัดเจนโดยอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวหรืออยู่ใกล้กันระหว่างเครือญาติและเพื่อนฝูง อีกทั้งยังมีการสถาปนาศูนย์กลางทางศาสนาขึ้นมา เพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาและประกอบพิธีกรรมแบบบ้านเกิด ซึ่งชุมชนเหล่านี้ เป็นการอาศัยอยู่ร่วมกันตามกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือศาสนาเดียวกัน ทำให้แต่ละชุมชนมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้จากชุมชนชาวอินเดียในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร ที่แม้จะเป็นชาวอินเดียเหมือนกันแต่ศูนย์กลางชุมชนกลับมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เช่น ชุมชนพาทูร์ตมีวัดซิกข์เป็นศูนย์กลางและในช่วงเริ่มสร้างชุมชน ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวซิกข์ปัญญาปี ชุมชนยานาวามีวัดฮินดูเป็นศูนย์กลาง และในช่วงเริ่มสร้างชุมชน ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เดินทางมาจากอุดรประเทศ ขณะที่สีลมมีวัดฮินดูเป็นศูนย์กลางเช่นกัน แต่ชาวอินเดียส่วนใหญ่เดินทางมาจากรัฐทมิฬนาดู หรือทางตอนใต้ของอินเดีย เป็นต้น ต่อมากรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองมากขึ้น และพื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ชาวอินเดียที่ตั้งรกรากในเมืองบางส่วนขยับขยายหนีแออัดของชุมชนออกไป เช่น ชุมชนคนอินเดียในพาทูร์ต ขยายตัวออกมายังสี่แยกบ้านแขก ต่อมาจึงขยายตัวออกไปยังจรัญสนิทวงศ์ เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มชาวอินเดียที่เกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานครบางส่วนยังคงอาศัยอยู่กับครอบครัว หรือเลือกที่จะอยู่ในละแวกเดียวกับเครือญาติ แต่ก็มีบางส่วนที่แต่งงานแยกครอบครัวออกมาและอาศัยอยู่ห่างออกจากชุมชนดั้งเดิมของชาวอินเดีย ซึ่งแน่นอนว่าชาวอินเดียกลุ่มนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ใกล้กับศาสนาสถานเช่นเดิม ขณะที่กลุ่มคนอินเดียที่เข้ามาใหม่ไม่ได้เลือกที่อยู่อาศัยอย่างเป็นอิสระมากขึ้น โดยเน้นความสะดวกสบายในการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจ หรือเลือกที่พักใกล้กับร้านค้าของตน หรือใกล้กับที่ทำงาน หรือบางพื้นที่

มีการเซ็นสัญญากับบริษัท ก็จะอาศัยอยู่ในที่พักที่บริษัทจัดหาให้ ไม่ได้มีปัจจัยของกลุ่มชาติพันธุ์หรือ ศูนย์กลางที่เป็นศาสนสถานมากำหนด อย่างไรก็ตาม แม้ชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่จะไม่ได้พักอาศัยอยู่ในชุมชนชาวอินเดียดั้งเดิม แต่ก็มี การคบค้าสมาคมกับชาวอินเดียที่อยู่มาก่อนแล้ว โดยเข้าสังคมเมื่อไปประกอบพิธีทางศาสนาตามโอกาส หรือติดต่อกับชาวอินเดียที่อยู่มาก่อนแล้วเพื่อพบปะสังสรรค์ คำว่า “ชุมชนชาวอินเดีย” จึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะที่อาศัยตามย่านต่าง ๆ อีกต่อไป แต่ยังหมายถึงการสร้างเครือข่ายระหว่างชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ชาวอินเดียที่อยู่อาศัยมาก่อน และชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ด้านการประกอบอาชีพ การประกอบธุรกิจ หรือทำกิจกรรมในรูปแบบสมาคมและกิจกรรมสังสรรค์ไม่เป็นทางการ

ทั้งนี้ การค้นคว้าอิสระและวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่สาม และ บทที่สี่ มุ่งเน้นที่จะตอบคำถามวิจัยที่ว่า “กลุ่มชาวอินเดียที่ครอบครัวย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และกลุ่มชาวอินเดียที่ย้ายถิ่นเข้ามายังกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะการพลัดถิ่นและสมานลักษณะอย่างไรกับสังคมไทย” จึงสามารถเปรียบเทียบบทวิเคราะห์ของทั้งสองกลุ่ม และแบ่งออกเป็นหัวข้อการรักษาอัตลักษณ์และการปรับตัว ได้ดังนี้

การรักษาอัตลักษณ์ของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

การรักษาอัตลักษณ์ของชาวอินเดียตามกรอบทฤษฎีคนพลัดถิ่น (Diaspora) แสดงให้เห็นว่าชาวอินเดียสามารถดำรงอัตลักษณ์ของบ้านเกิดไว้ได้เป็นอย่างดีด้วยปัจจัยหลายประการ ชาวอินเดียที่ย้ายมาใน รุ่นที่หนึ่ง ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังศตวรรษที่ 21 สามารถบันทึกเรื่องราว ความทรงจำ วิสัยทัศน์ ความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดไว้ร่วมกันได้ เนื่องจากบ้านเกิดที่แท้จริงอยู่ที่ศูนย์กลางอย่างประเทศอินเดีย ช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงก่อนย้ายมายังประเทศไทยจึงมีแต่ความทรงจำมากมายเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติและแนวคิดแบบอินเดีย เมื่อย้ายมายังดินแดนใหญ่ก็ยังคงดำเนินชีวิตในแบบที่

คุ้นเคย เช่น การใช้ภาษาบ้านเกิดภายในครอบครัวและชุมชน การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การนับถือศาสนา เป็นต้น จึงอาจเรียกได้ว่า ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองของบ้านเกิดเป็นสิ่งกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตในดินแดนใหม่ของชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในรุ่นที่หนึ่ง อย่างไรก็ตาม ชาวอินเดียที่มีครอบครัวเดินทางเข้ามาก่อนศตวรรษที่ 21 ไม่ได้มีความเคร่งครัดในการยึดถือการใช้ชีวิตและแนวความคิดอินเดียเท่ากับครอบครัวรุ่นแรก เนื่องจากพวกเขาได้กลายเป็นชาวไทยเชื้อสายอินเดีย ซึ่งเป็นรุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้าแล้ว จึงไม่ได้มองว่าบ้านเกิดที่แท้จริงอีกต่อไป แต่ยังคงรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของบ้านเกิดจากการบอกเล่าภายในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังมองเห็นแนวทางการใช้ชีวิตจากคนอินเดียในรุ่นบิดามารดา ปู่ย่าตายาย จึงนับได้ว่าชาวอินเดียที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย สามารถบันทึกเรื่องราว ความทรงจำ วิสัยทัศน์ ความเจ็บปวดเกี่ยวกับบ้านเกิดไว้ได้เช่นกัน

การรักษาความสัมพันธ์กับประเทศอินเดีย ก็เป็นปัจจัยประการสำคัญที่ทำให้ชาวอินเดียรักษาอัตลักษณ์บ้านเกิดไว้ได้ ในอดีตชาวอินเดียที่อพยพเข้ามายังประเทศไทยและกรุงเทพมหานครมักมีสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับประเทศอินเดีย โดยมองว่าเป็น “บ้านเกิด” และหวังว่าจะสามารถกลับไปดินแดนมาตุภูมิภายหลังที่ความรุนแรงสงบลง รวมถึงมีสายสัมพันธ์กับเครือญาติที่ยังอาศัยอยู่ในอินเดียหรือประเทศอื่น ๆ และมีการชักชวนกันเข้ามาค้าขายและอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จนกลายเป็นการสร้างเครือข่ายชุมชนชาวอินเดียในประเทศไทย เมื่อเวลาผ่านไป การติดต่อกับประเทศอินเดียของคนกลุ่มนี้น้อยลง ส่งผลให้กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย หรือ รุ่นที่สามถึงรุ่นที่ห้า มีสายสัมพันธ์กับประเทศอินเดียน้อยลงเรื่อย ๆ โดยบางส่วนไม่ได้ติดต่อกับเครือญาติของบรรพบุรุษหรือไม่เคยแม้แต่เดินทางไปยังประเทศอินเดีย การเดินทางกลับประเทศอินเดียในปัจจุบันเป็นไปเพื่อการท่องเที่ยวหรือเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา สำหรับครอบครัวที่ยังมีเครือญาติอยู่ในประเทศอินเดีย

อาจมีเดินทางกลับเพื่อร่วมพิธีมงคล เช่น งานแต่งงาน เป็นต้น สำหรับชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ ยังคงมีสายสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้นกับประเทศอินเดีย โดยมองว่าเป็นบ้านที่แท้จริง ยังมีบิดามารดาหรือพี่น้องที่ตั้งหลักอยู่ในบ้านเกิด และการอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นโอกาสสร้างความก้าวหน้าในระยะหนึ่งเท่านั้น

การสมานลักษณะของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร

การปรับตัวของชาวอินเดียตามกรอบทฤษฎีการสมานลักษณะ (Assimilation) แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างชาวอินเดียที่มีครอบครัวเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครก่อนศตวรรษที่ 21 และชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 อย่างสิ้นเชิง โดยชาวไทยเชื้อสายอินเดียสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมไทยได้อย่างเข้มข้น จึงมีการสมานลักษณะกันจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือ ชาวไทยเชื้อสายอินเดียรู้สึกถึงความเป็นพลเมืองของสังคมกรุงเทพมหานคร โดยบทวิเคราะห์ข้างต้น พบการปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายอินเดียตั้งแต่ขั้นการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมไปจนถึงขั้นของความเป็นพลเมืองไทย ขณะที่ชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่สามารถปรับตัวได้ในระดับการสมานลักษณะวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอด เช่น การสื่อสารภาษาไทยได้บ้างคำ การรับประทานอาหารไทย และมีการกลายในระดับโครงสร้างสังคมเมื่อมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยหรือทำงานในองค์กรของประเทศไทย รวมถึงการปรับตัวที่เกิดขึ้นเมื่อมีการแต่งงานกับชาวไทย แต่ไม่พบการสมานลักษณะในระดับอื่น ๆ

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายอินเดียปรับตัวและสมานลักษณะกับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี คือความพยายามในการสร้างรกรากในแผ่นดินใหม่และสร้างการยอมรับจากสังคมไทยที่เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ครอบครัวใน รุ่นที่หนึ่ง ย้ายมาอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากในช่วงเวลานั้น การแสวงหาดินแดนใหม่คือการสร้างบ้านหรือชุมชนแห่งใหม่เพื่อแทนที่บ้านเกิดเดิมที่ถูกทำลายไป ดังนั้น

พวกเขาจึงมีความพยายามในการสร้างการยอมรับแบบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ การขอเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินในสมัยนั้น เพื่อได้รับพระราชทานอนุญาตให้อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทย และกรุงเทพมหานคร รวมทั้งมีการปรับตัวให้เข้ากับคนไทยเพื่อความอยู่รอด เช่น การปรับตัว ประกอบกิจการที่ค้ำึงถึงลูกค้าชาวไทย เป็นต้น กลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียในยุคปัจจุบันจึงปรับตัว ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในขั้นตอนของการสมานลักษณะทางวัฒนธรรมและการสมานลักษณะทาง โครงสร้าง ที่ชาวไทยเชื้อสายอินเดียเกิดและเติบโตมาท่ามกลางสังคมกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว จึงไม่มี ปัญหาและอุปสรรคในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เช่น การใช้ภาษาไทย การเข้าสังคมกับคนไทยใน กรุงเทพมหานคร กระบวนการปรับตัวเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติตั้งแต่ครอบครัวรุ่นแรกที่เข้ามา อาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ชาวไทยเชื้อสายอินเดียมักพบอุปสรรคในการสมานลักษณะ ทางทัศนคติ (Attitude reception assimilation) และการสมานลักษณะทางพฤติกรรม (Behavioral reception assimilation) ที่ต้องอาศัยการไม่มีอคติและไม่เลือกปฏิบัติของชาวไทย ด้วยอัตลักษณ์ ภายนอกที่เห็นเด่นชัดของชาวไทยเชื้อสายอินเดีย โดยเฉพาะรูปร่างหน้าตาและการแต่งกายตามหลัก ความเชื่อทางศาสนา สร้างความเข้าใจผิดให้คนไทยในกรุงเทพมหานครเป็นบางครั้งว่าคนไทยเชื้อสาย อินเดียเป็นชาวต่างชาติหรือเป็นคนนอก ซึ่งส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายอินเดียบางส่วนสัมผัส ประสบการณ์ที่สะท้อนถึงอคติของคนไทยในกรุงเทพมหานคร การปรับตัวของชุมชนชาวอินเดียในยุค ปัจจุบัน จึงยังต้องพยายามสร้างการยอมรับในระดับนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากการทำกิจกรรมของกลุ่มชาว ไทยเชื้อสายอินเดีย เช่น การจัดนิทรรศการเพื่อรณรงค์ให้เกิดการลดอคติในสังคมไทย การสร้างความ เข้าใจว่าชาวไทยเชื้อสายอินเดียเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประเทศไทยและกรุงเทพมหานครอย่างไร ผ่าน สื่อช่องทางต่าง ๆ เป็นต้น ขณะที่กลุ่มชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ มีการปรับตัวเข้ากับสังคม กรุงเทพมหานครน้อยกว่าบรรพบุรุษของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดีย เนื่องจากหลายคนไม่ได้มีปัจจัย ปับบังคับที่จะต้องเดินทางออกจากดินแดนบ้านเกิดหรือไม่ได้สูญเสียบ้านเกิดจากเหตุความรุนแรง จึง

ไม่จำเป็นต้องสร้างรากฐานครอบครัวอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครต่อไป โดยจะเห็นได้จากบุตรหลานของผู้ประกอบการชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครมักเดินทางไปกลับอินเดียหรือเดินทางไปประเทศอื่น ๆ เพื่อศึกษาต่อหรือทำงานในบริษัทข้ามชาติ รวมถึงชาวอินเดียที่เข้ามาผ่านการทำสัญญาจ้างกับบริษัทในกรุงเทพมหานครก็มีวางแผนเดินทางกลับบ้านเกิดในอนาคต จึงไม่ได้มีการเรียนภาษาไทยหรือเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม รวมถึงการเข้าสังคมหรือการเข้าร่วมสถาบันของคนไทยก็เป็นไปตามโอกาสของแต่ละบุคคล ส่วนในกรณีของผู้ให้สัมภาษณ์ที่พบการสมานลักษณะในระดับการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ (Marital assimilation หรือ Amalgamation) แม้จะส่งผลให้สามารถปรับตัวในระดับอื่น ๆ ได้มากกว่า แต่ก็ยังรู้สึกว่าเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในดินแดนใหม่เท่านั้น ซึ่งกว่าจะเกิดการสมานลักษณะในขั้นถัดไป อาจเกิดขึ้นได้ในรุ่นลูกหลานในอนาคต

นอกจากนี้ ในมุมมองของรัฐไทยเอง ก็ไม่ได้มองว่าการเข้ามาของกลุ่มชาวอินเดียเป็นภัยความมั่นคงของรัฐ และยังเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้เกื้อหนุนมาโดยตลอด ทั้งในด้านการค้า การทูตที่เป็นตัวกลางติดต่อระหว่างสยามกับชาติตะวันตก จนได้รับพระราชทานอนุญาตจากพระเจ้าอยู่หัวของไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 และ รัชกาลที่ห้า ให้มีการอยู่อาศัยและตั้งชุมชนชาวอินเดียในสยาม รวมถึงด้านการนับถือศาสนาและความเชื่อของคนในสังคมกรุงเทพมหานครและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายอินเดียมีความสอดคล้องกัน โดยชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีรากฐานจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อีกทั้งยังเกิดขึ้นในดินแดนชมพูทวีป จึงมีพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกันหลายประการ ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยก็มีการประกอบพิธีแบบพุทธผสมพราหมณ์ในพิธีหลวง ในฝั่งของชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูก็มีความอ่อนคลาในการกราบไหว้เทพเจ้า ดังที่จะเห็นจากกรณีของนเรศ จันทรดอก ชาวไทยเชื้อสายอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดู สามารถไหว้เจ้าแม่นางกวักและรูปเคารพพญานาค เป็นต้น ส่วนชาวอินเดียที่นับถือศาสนาซิกข์ก็เคารพเทพเจ้าที่ชาวไทยในสังคม

กรุงเทพมหานครบางส่วนเคารพเช่นกัน เช่น การไหว้พระพิฆเนศ เป็นต้น ขณะที่ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลาม มีการปรับตัวเพื่อสมานลักษณะได้น้อยกว่า เนื่องจากหลักศาสนาที่มีพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว และไม่สามารถกราบไหว้รูปเคารพใด ๆ ได้ กระนั้น ในกรณีของมุพลีห์ ไทก้า ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลามก็ยังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมกรุงเทพมหานครได้ ผ่านการสร้างประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจ จึงเป็นการสมานลักษณะในระดับโครงสร้างที่ผิวเผิน คือการเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมการค้าระหว่างประเทศ

จากการเปรียบเทียบระหว่างชาวไทยเชื้อสายอินเดียและชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ จึงพบว่าชาวไทยเชื้อสายอินเดียมีการปรับตัวเพื่อสร้างการยอมรับทางสังคม สร้างความเข้าใจว่าตนเองก็เป็นชาวไทยเช่นเดียวกัน แม้จะมีเชื้อชาติอินเดียก็ตาม ส่วนการเรียนรู้วัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมนั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติจากการเกิดและเติบโตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลจากการที่บรรพบุรุษได้ปรับตัวเข้าสู่สังคมกรุงเทพมหานครมาก่อนหน้านี้แล้ว อย่างไรก็ตาม ชาวไทยเชื้อสายอินเดียต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมกรุงเทพมหานครมากกว่าชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ เนื่องจากชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่ไม่ได้มีการวางแผนสร้างเครือข่ายชุมชนเช่นเดียวกับชาวอินเดียอพยพในอดีต การปรับตัวจึงเป็นไปเพื่อการทำงานหรือการประกอบกิจการในระยะสั้นเท่านั้น นอกจากนี้ การสร้างชุมชนของชาวอินเดียในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกัน ในอดีต ชาวอินเดียตั้งรกรากโดยการอาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่แห่งหนึ่ง ประกอบธุรกิจในพื้นที่นั้น และสร้างศูนย์กลางชุมชนที่เป็นศาสนสถานขึ้นมา เช่น ชุมชนพาหุรัด ที่มีร้านค้าและมีครุฑวารา เป็นต้น แต่ในปัจจุบัน การรวมตัวสร้างชุมชนของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานครดำเนินไปแบบการรวมกลุ่มสมาคม ไม่ว่าจะเป็นด้านสมาคมศาสนาหรือสมาคมด้านการค้า ซึ่งการจัดกิจกรรมในฐานะสมาคมเป็นการสร้างบทบาทของชุมชนชาวอินเดียในสังคมไทย เช่น สมาคมหอการค้าไทย-อินเดีย จัดงานเทศกาลของไทยหรือร่วมแสดงออกถึง

ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เป็นต้น และชาวอินเดียที่เข้ามาใหม่มักรวมกลุ่มกัน เพื่อเหตุผลทางธุรกิจหรือการพบปะสังสรรค์มากกว่า

บทวิเคราะห์ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำทฤษฎีคนพลัดถิ่น (Diaspora theory) และทฤษฎีการสมานลักษณะ (Assimilation theory) มาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ โดยทฤษฎีดังกล่าวมีรายละเอียดบางประการที่ไม่สอดคล้องกับกรณีชาวอินเดียที่อพยพเข้ามาในกรุงเทพมหานคร ในกรณีของ **ความเชื่อมโยงกับทฤษฎีคนพลัดถิ่น (Diaspora theory)** ลักษณะของคนพลัดถิ่น 7 ประการของ William Safran มีรายละเอียดประการสำคัญที่ไม่ตรงกับลักษณะการพลัดถิ่นของชาวอินเดียในกรุงเทพมหานคร นั่นคือ การมองว่าอินเดียเป็นบ้านเกิดที่แท้จริงและวันหนึ่งต้องหวนคืนกลับไป เนื่องจากทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวอินเดียทั้งสองกลุ่ม ไม่ได้มีความต้องการที่จะเดินทางกลับประเทศอินเดียอย่างแน่นอน กลุ่มของชาวไทยเชื้อสายอินเดียมองว่ามาตุภูมิที่แท้จริงคือประเทศไทยหรือกรุงเทพมหานคร ส่วนอินเดียเป็นประเทศบ้านเกิดของครอบครัวและบรรพบุรุษ ไม่ได้มีความจำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังประเทศอินเดีย ส่วนกลุ่มชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาหลังศตวรรษที่ 21 บางส่วนก็มองว่ากรุงเทพมหานครเป็นบ้านหลังใหม่ เช่น ชาวอินเดียที่สมรสกับชาวไทย เป็นต้น หรือชาวอินเดียบางส่วนที่ เป็นผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานครก็ ยังต้องการดำเนินธุรกิจต่อไป และได้โยกย้ายครอบครัวเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครด้วย ซึ่งในอนาคตยังมีความไม่แน่นอนว่าจะเดินทางกลับบ้านเกิดหรือไม่ ท้ายที่สุดแล้ว หากชาวอินเดียกลุ่มนี้ตัดสินใจตั้งรกรากต่อไปในกรุงเทพมหานครก็จะเกิดกระบวนการสมานลักษณะในระดับลูกหลาน และสร้างชุมชนชาวอินเดียต่อไปในอนาคต เช่นเดียวกับครอบครัวชาวอินเดียที่เข้ามาเป็น รุ่นที่หนึ่งในอดีต จนกลายเป็นสังคมชาวไทยเชื้อสายอินเดียในปัจจุบัน ขณะที่ **ความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการสมานลักษณะ (Assimilation theory)** กระบวนการสมานลักษณะทั้งหมดเจ็ดระดับจาก ทฤษฎีการสมานลักษณะ

ของ Milton Gordon หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Gordon's seven stages of assimilation” มีหลักสำคัญที่ว่า เมื่อคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนใหม่ จะเริ่มมีการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อปรับตัวก็จะเกิดการสมานลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation) และเริ่มปรับตัวเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมของดินแดนใหม่ ก็จะเกิดการสมานลักษณะทางโครงสร้าง (Structural assimilation) หลังจากการนั้นจะเกิดกระบวนการสมานลักษณะอีกห้าระดับที่ลึกซึ้งขึ้นในภายหลัง ซึ่งจะเกิดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อาจจะใช้เวลาในการค่อย ๆ สมานลักษณะหลายชั่วอายุคน ในประเด็นนี้ขัดกับข้อเท็จจริงจากกลุ่มตัวอย่างของชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครหลังศตวรรษที่ 21 โดยในกรณีของสุนิดา นายัร ชาวอินเดียที่เริ่มต้นจากกระบวนการสมานลักษณะผ่านการแต่งงานข้ามเชื้อชาติกับชาวไทย ก่อนที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมในด้านภาษา การนับถือศาสนา และเข้าสังคมกับครอบครัวของสามีชาวไทย และกรณีของอาซูทัช มิชรา ที่เริ่มต้นจากกระบวนการสมานลักษณะทางโครงสร้าง โดยเข้าเป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัยสยาม ก่อนที่จะเริ่มเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมในสถานศึกษาและสังคมที่ทำงาน จึงสรุปได้ว่า กระบวนการสมานลักษณะอาจไม่ได้เริ่มต้นจากการเรียนรู้วัฒนธรรมเสมอไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่า ทฤษฎีคนพลัดถิ่นของ William Safran จะมีประสิทธิภาพในการเป็นกรอบการวิเคราะห์คนพลัดถิ่นในยุคปัจจุบันมากที่สุด เมื่อปรับมุมมองต่อคนพลัดถิ่นว่าไม่ได้เป็นเหยื่อของความรุนแรงอีกต่อไป และการหวนคืนดินแดนมาตุภูมิไม่ใช่ลักษณะสำคัญของผู้พลัดถิ่น เนื่องจากการย้ายถิ่นในปัจจุบัน มีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ จึงเป็นการพลัดถิ่นตามเจตจำนงของผู้คนเอง ส่วนทฤษฎีการสมานลักษณะนั้น ไม่สามารถมองเป็นลำดับขั้นของการสมานลักษณะได้ เพราะการปรับตัวของคนพลัดถิ่นในดินแดนใหม่นั้น มีจุดเริ่มต้นและปลายทางที่ต่างออกไปจากอดีตมากขึ้น

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- Chetty, A. Lakshamana. *Global Indian Community with Special Reference to Indians in Southeast Asia*. Emerald Publishers, 2007.
- Feldmeyer, Ben. *The Classical Assimilation Model*. Routledge Handbook on Immigration and Crime Edited by Holly Ventura Miller and Anthony Peguero. Routledge, 2018.
- Green, Nancy L. "Time and the Study of Assimilation." *Rethinking History* (2006): 239-58.
- Kesavapany, Gopinath Pillai and K. *50 Years of Indian Community in Singapore*. World Scientific Publishing Company, 2016.
<https://www.perlego.com/book/852410/50-years-of-indian-community-in-singapore>.
- L., Erickson and Edgar. "The Introduction of East Indian Coolies into the British West Indies." *The Journal of Modern History* 2 (1934). .
<http://www.jstor.org/stable/1875139>.
- Midori, Agullo Bernat and Egawa. "International Careers of Indian Workers in Tokyo: Examination and Future Directions." *The Career Development International*: 148–68. <https://doi.org/10.1108/13620430910950755>.
- Oonk, Gijsbert. "Global Indian Diasporas: Exploring Trajectories of Migration and Theory." May 15, 2021 2007. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt46n1bq>.
- Prashath, K. Vinodkumar and Thanga. "A Study on Indian Diaspora in Uae: Special Reference to India – Uae Foreign Direct Investment Relationship." (2021): 3554-67.
- Safran, William. "Diaspora Characteristics." *Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return* 1 (1991).
- Wadhwa, Megha. *Indian Migrants in Tokyo: A Study of Socio-Cultural, Religious, and Working Worlds*. Sophia University, Japan: Taylor and Francis, 2020.
<https://www.perlego.com/book/1813273/indian-migrants-in-tokyo-a-study-of-sociocultural-religious-and-working-worlds-pdf>.
- กรมการศาสนา. พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในการทรงอุปถัมภ์ศาสนาซิกข์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา

2530.

กรเหตุยัย, ชูติรัตน์. "บทบาทของวัดสิริกข์ต่อพาทุรัต." บทบาทของวัดสิริกข์ที่มีต่อชุมชนสิริกข์พาทุรัต (2553).

กองบรรณาธิการเนชั่น. ภารตะหัวใจไทย สานิต เซกัล. เนชั่นบุ๊กส์, 2015.

คำวัง, อภิรัฐ. "พ่อค้าชาวซิกข์ ณ หัวเมืองอีสาน." การปรับตัวภายใต้วิถีแห่งซิกข์ในสังคมไทย (2015).

คิมประโคน, ปจิตตา. "การสื่อสารข้ามเชื้อชาติระหว่างคนไทยและคนไทยเชื้อสายอินเดีย." (2538): 13.

ซาฮีร์, อินทรา. "เครือข่ายพ่อค้าผ้าชาวอินเดียในสังคมไทย." (2546): 159.

ทองอยู่, มนต์ชัย ผ่องศิริ และ มณีนัย. "คนเข้าเมืองทั่วไปหรือคนพลัดถิ่น?: การต่อรองนิยามตัวตนของไทยพลัดถิ่นในสังคมไทย." *Journal of Mekong Societies* 2 (2556): 24.

"วีณา ปวีณา ซิงค์." 2018, <https://www.thairath.co.th/entertain/news/1307367>.

นาควัชระ, เนตรนภิศ. "ชุมชนชาวอินเดียในกรุงเทพฯ : พาทุรัตและสี่แยกบ้านแขก." การสำรวจสถานภาพการศึกษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, ณ ห้องประชุมชั้น 5 อาคารบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

"ความสัมพันธ์ไทย-อินเดีย การเมือง ความมั่นคง และการทหาร." 2562, accessed 1 มีนาคม 2564, <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/thailand-india-relations-th/political-and-security-cooperation-th/>.

"สืบค้นความหมายคำว่า "ชุมชน"." <https://dictionary.orst.go.th/>.

โพธิ์ศรีทอง, ประภัสสร. "ชุมชนอินเดียนานติกแดงตึกขาว : ประวัติศาสตร์การค้าผ่านภาพถ่ายเก่า." <https://www.academia.edu/12680467/ชุมชนอินเดียนานติกแดงตึกขาว-ประวัติศาสตร์การค้าผ่านภาพถ่ายเก่า>.

ลาวันชัยกุล, นาวิณ. "ชุมชนแขกบางรัก." เอกสารประกอบนิทรรศการ “แขกไปใครมา”, 2020.

"5ศาสนาจัดพิธีถวายพระพรเฉลิมพระเกียรติในหลวง." 2559, <https://www.komchadluek.net/news/edu-health/229388>.

วี.พาเทล, มาร์โก. "ประวัติและพัฒนาการของการค้าขายในลำปางเมื่อห้วงหนึ่งศตวรรษ." (2544).

สีชมพู, อาริยา. "ชาวมุสลิมดาวูดี โบห์รากับพื้นที่ย่านตึกขาว เขตคลองสาน." เว็บไซต์กรมศิลปากร. <https://www.finearts.go.th/main/view/ชาวมุสลิมดาวูดีโบห์ร่า--Dawoodi-Bohra--กับพื้นที่ย่านตึกขาว-เขตคลองสาน>.

อนุสรณ์, มุลินีธนี้อย-ลูกชิต เสาจินดารัตน์. "ชาวอินเดียในลำปาง: เปิดโลกลำปาง ผ่านสู่มเสียงจาก
บทความ." 2006. <https://olparticle.blogspot.com/2006/12/19.html>.

อารตี อยุทธร, อริยา เศวตามร์, ยศ สันตสมบัติ. ชุมชนอินเดียเชียงใหม่ : อัตลักษณ์ ศาสนา และ
เครือข่ายการค้า. Vol. 1, เชียงใหม่: ศูนย์อินเดียศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ปิยมาส วงศ์พลาตีสัย
วัน เดือน ปี เกิด	22 กรกฎาคม 2536
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	นิเทศศาสตรบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	26/32 ซ.10 หมู่บ้านคันทรีปาร์คฯ 16 ถ.345 ต.คลองข่อย อ.ปากเกร็ด จ. นนทบุรี 11120

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY